

„SUIINTERESUOTŲ INSTITUCIJŲ PAJĖGUMŲ PRITAIKYMAS
GERINANT UPINIŲ IR MAŽŲJŲ ŽUVĖDRŲ APSAUGOS
BŪKLĘ LIETUVOJE“, NR. *LIFE17 NAT/LT/000545*

2018 M. PROJEKTO VEIKLŲ ĮGYVENDINIMO STEBĖSENOS ATASKAITA

Parengė: projekto koordinatore Justina Mažulė
vyr. biologas-ekspertas Liutauras Raudonikis
projekto koordinatūros asistentė Ieva Junevičienė

2019 m., Vilnius

TURINYS

1. APIE PROJEKTĄ.....	3
2. PROJEKTO TERITORIJOS.....	5
3. PROJEKTO VEIKLOS IR JŲ ĮGYVENDINIMO APŽVALGA	18
3.1. Parengiamosios veiklos	18
3.2. Praktinės gamtosaugos veiklos	21
3.3. Projekto veiklų poveikio stebėsenos veiklos.....	31
3.4. Visuomenės informavimo ir rezultatų sklaidos veiklos	36
3.5. Projekto administravimo veiklos.....	45

VĮ VIDAUS VANDENS
KELIŲ DIREKCIJA

1. APIE PROJEKTĄ

2018 m. liepos 1 d. Lietuvos ornitologų draugija (LOD) kartu su partneriais: VĮ „Vidaus vandens kelių direkcija“, Nemuno kilpų regioninio parko direkcija ir UAB „EKO-STOMA“ pradėjo įgyvendinti Europos Komisijos LIFE programos ir LR aplinkos ministerijos finansuojamą projektą upinių ir mažųjų žuvėdrų apsaugai Lietuvoje - „Suinteresuotų institucijų pajėgumų pritaikymas gerinant upinių ir mažųjų žuvėdrų apsaugos būklę Lietuvoje“ LIFE17 NAT/LT/000545.

Europos Sąjungos paramos dydis šiam projektui siekia 60 proc. projekto vertės, projekto veiklos taip pat finansuojamos ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto Specialiosios ES finansinio instrumento LIFE programos bei projekto partnerių lėšomis. Projekto trukmė – 2018 liepos 1 d. – 2022 gruodžio 31 d.

Pagrindinis projekto tikslas yra pagerinti upinių ir mažųjų žuvėdrų perinčių populiacijų būklę jų apsaugai skirtose teritorijose, tinkamai tvarkant jų veisimosi buveines bei taikant kitas šioms rūšims svarbias apsaugos priemones. Siekiant šio tikslo, projekto įgyvendinime dalyvaus ir suinteresuotos institucijos, tam panaudojant jų pajėgumus.

Toks projektas įgyvendinamas pirmą kartą šalyje. Jis apima visas svarbiausias Lietuvoje upinių ir mažųjų žuvėdrų apsaugai svarbias teritorijas (PAST): Kretuono ežerą (LTSVEB003), Nemuno delta (LTSLUB001), Nemuną tarp Pelėšiškių ir Balbieriškio (LTPRIB006), Nemuną tarp Prienų ir Lengveniškių (LTPRIB005), Nemuną tarp Kulautuvos ir Smalininkų (LTKAUB001), Vasaknų žuvininkystės tvenkinius (LTZARB001), Novaraistį (LTSAKB001), Niedaus ir Veisiejų ežerus (LTLAZB001), Kalvių karjerą (LTKLAB003) bei Sartų regioninį parką (LTZARB005). Veiklos numatytos ir Nemuno upės salose ties Lipliūnais, kur projekto metu, siekiant užtikrinti tinkamą mažųjų žuvėdrų apsaugą, numatyta įsteigti naują Paukščių apsaugai svarbią teritoriją.

Projekto įgyvendinimo laikotarpiu didžiausias dėmesys skiriamas praktinių gamtotvarkinių veiklų įgyvendinimui. Nemuno pakrantėse ir salose tarp Kulautuvos ir Smalininkų, dėl buveinių nestabilumo bei veisimosi vietų pažeidžiamumo (dėl didžiulio trikdymo ar net perimviečių sunaikinimo) siekiama užtikrinti atvirų salelių formavimą bei palaikymą, visų pirma įrengiant jas nepalankiuose rekreacijai upės ruožuose – pasienio, nuošaliuose ir pan. Tokiose vietose taip pat numatoma prie esamų stabilių didesnio ploto salų (kurios yra apaugusios sumedėjusia augalija), supilti plačias smėlio seklumų juostas, kuriose mielai įsikuria mažosios žuvėdros. Nemuno Kilpų regioniniame parke svarbu tinkamai tvarkyti nuolatines abiejų žuvėdrų rūšių veisimosi vietas, kurių būklė tiesiogiai siejasi su buveinių palaikymu ir tam skirtais jų tvarkymo darbais – atžalų kirtimu, žemės dangos formavimu ir tinkamu tvarkymu. Siekiant išgauti ilgalaikį efektą, planuojama dalį salų paviršiaus užkloti geotekstile, ant viršaus užpilant nederlingo žvyro. Be to, įsigyta speciali buveinių tvarkymo technika (galingas motoblokas su padargais ir plaustu su priekaba) leis Nemuno Kilpų RP direkcijai ateityje savarankiškai formuoti žuvėdroms būtiną žemės dangą. Nemuno deltos PAST, kur anksčiau perėjo ženkli šalies žuvėdrų populiacijos dalis, planuojama supilti tris naujas stacionarias salas Kniaupo įlankoje, jas užpilant smėliu. Tai kompensuotų Atmatos žiotyse rekreacijai naudojamų ir stipriai užaugančių smėlio salų netektį. Numatomas ir šiuo

VĮ VIDAUS VANDENS
KELIŲ DIREKCIJA

metu apaugančių salų tvarkymas, kurioms negresia trikdymo pavojus. Kalvių karjere esančiose salose būtina atkurti atvirą aplinką žvyringose salose, tam iškertant sumedėjusią augaliją, o žemesnėse salose – nendres ir krūmus, vėliau jas užpilant žvyru. Taip pat planuojamas ir naujų atvirų salų supylimas. Niedaus ežero salose bus vykdomas alinamasis šienavimas, jį kartojant mažiausiai du kartus per sezoną. Kasmet pakartotinis šienavimas planuojamas ir Kretuono ež. mažose salelėse, o Novaraisčio durpyne esančiose durpių salose bus išpjauinama sumedėjusi bei aukšta žolinė augalija. Vasaknų PAST, be sumedėjusios augalijos iškirtimo, būtina pritvirtinti nestabilias, plaukiojančias salas, kurios yra konflikto su tvenkinių savininku priežastimi. Siekiant užtikrinti upinės žuvėdros perinčios populiacijos gerą būklę Rytų Lietuvoje, Sartų RP bus įrengti trys plaustai, pritaikyti rūšies veisimuisi. Siekiant padidinti perinčių žuvėdrų produktyvumą, numatoma pagaminti 600 „stogelio“ tipo slėptuvių žuvėdrų jaunikliams, kurios ne tik gelbsti nuo natūralių priešų, bet ir apsaugo nuo salose besilankančių žmonių sutrypimo. Pagamintos paprastos informacinės nuorodos (100) apie žuvėdrų perėjimą salose, taip pat tikėtina apsaugos jas nuo nepageidaujamų lankytojų.

Siekiant projekto tikslų, bus taikoma geriausia pasaulinė praktika formuojant naujas buveines – supilant nederlingo grunto salas, dalis jų bus sutvirtinama geotekstile, kartu apsaugant jas nuo apaugimo augalija, o salų supylimui bus panaudotos pramoninės žemsiurbės, į šiuos darbus įjungiant laivybos kelius tvarkančią Vidaus vandenų kelių direkciją. Atkuriant ir tvarkant esamas salas numatomas sumedėjusios augalijos iškirtimas ir alinantis šienavimas (2-3 kartus per metus, paskutinis vėlyvas šienavimas pasibaigus vegetacijai, o lokaliai, ir žolinės augalijos nukasimas).

Be įprastinio perinčios populiacijos gausos bei veisimosi sėkmingumo monitoringo, numatoma perinčioms upinėms žuvėdroms uždėti GPS siūstuvėlius, kas bus daroma pirmą kartą pasaulinėje praktikoje. Tai leis padaryti sparčiu tempu besivystančios technologijos. Šių siūstuvėlių dėka bus surinkta unikali informacija apie perinčių žuvėdrų mitybines teritorijas veisimosi metu. Tai ypač svarbu planuojant šios rūšies apsaugos priemones svarbiausiose jų perimvietėse. Net šešioms teritorijoms bus rengiami nauji arba atnaujinami seniau parengti gamtotvarkos planai. Be šių strateginio planavimo dokumentų, bus rengiamas nacionalinis upinės žuvėdros apsaugos veiksmų planas bei atnaujintas (aktualizuotas) mažosios žuvėdros apsaugos planas.

Be įprastinių viešinimo veiklų, bus vykdoma žuvėdrų kolonijos gyvenimo tiesioginė transliacija, kuriamas filmas apie šių rūšių veisimosi ypatumus bei apsaugos problemas, organizuojamas tarptautinis pasitarimas atvirų upių bei kitų vandens telkinių salų bei jose įsikuriančių gamtos vertybių apsaugos klausimais.

VĮ VIDAUS VANDENS
KELIŲ DIREKCIJA

2. PROJEKTO TERITORIJOS

Projekto veiklos įgyvendinamos 11-oje teritorijų Klaipėdos, Tauragės, Kauno, Alytaus, Vilniaus ir Utenos apskrityse (1 pav.).

1 pav. Bendras projekto teritorijų žemėlapis

Nemuno delta (26 674 ha) - teritorijos centro koordinatės: 333634, 6132022 (LKS). Tai pelkių ir seklių vandenų kompleksas, kuris apima Nemuno deltą, upės senvages, lagūninės kilmės ežerą, Kuršių marių pakrantes, užliejamas pievas, užmirkusius miškus ir pelkes. Projekto teritorija apima beveik visą Nemuno deltos regioninio parko teritoriją – paukščių apsaugai svarbias teritorijas (paskelbtas 2004 m.) ir buveinių apsaugai svarbias teritorijas (paskelbtas 2009 m.). 1993 m. Nemuno delta įrašyta į Ramsar teritorijų sąrašą. Nemuno deltos regioniniame parke, kuris buvo įsteigtas 1992 m., rezervatai užima 9,46 %, draustiniai – 40,60 % teritorijos, rekreacinės zonos – 1,21 %. Vietovei priskiriama tokia pagrindinė ūkinė veikla – žemės ūkio naudojimas, komercinė žvejyba, durpių kasyba Aukštumalos pelkėje, turizmas.

VĮ VIDAUS VANDENS
KELIŲ DIREKCIJA

Nemuno delta yra išskirtinė teritorija biologinės įvairovės požiūriu. Čia tarpsta 680 rūšių augalai, tame tarpe 25 rūšių augalai įrašyti į Lietuvos raudonąją knygą. Deltoje registruota 750 gyvūnų rūšių. Žinduolių – 49, iš jų 3 saugomos Europos Bendrijos, 13 įrašytos į Lietuvos raudonąją knygą. Paukščių – 307, iš jų 62 saugomos Europos Bendrijos, 67 įrašytos į Lietuvos raudonąją knygą. Žuvų – 48, iš jų 9 saugomos Europos Bendrijos, 5 įrašytos į Lietuvos raudonąją knygą. Varliagyvių ir roplių – 16, iš jų 2 saugomos Europos Bendrijos, 3 įrašytos į Lietuvos raudonąją knygą. Bestuburių – 330, iš jų 1 saugoma Europos Bendrijos, 18 įrašytos į Lietuvos raudonąją knygą. Nemuno delta ypač svarbi pasauliniu mastu nykstančių paukščių išsaugojimui: mažajai žąsiai, paprastajam gričiukui, didžiajai kuolingai, stulgiui, meldinei nendrinukei. Čia peri iki 30 į Lietuvos raudonąją knygą įrašytų sparnuočių rūšių bei praktiškai visi mūsų šalyje aptinkami vandens paukščiai.. Delta yra labai svarbi migruojantiems paukščiams kaip poilsio ir mitybos teritorija. Migracijų metu čia telkiasi daugiau kaip 20 rūšių keliaujantys paukščiai, kurių apsauga svarbi tarptautiniu požiūriu, jų tarpe pažymėtini mažoji gulbė ir mažoji žąsis.

Nemuno delta yra svarbi mažųjų ir upinių žuvėdrų buveinė. Iki 2000 metų deltoje kūrėsi virš 100 porų mažųjų žuvėdrų, tačiau dabar priskaičiuojama ne daugiau 30 perinčių porų. Tai sudaro 10 % šalies perinčių mažųjų žuvėdrų populiacijos. Žuvėdrų nykimą lėmė atvirų smėlio salų apaugimas aukštaūgėmis žolėmis, krūmais ir medeliais. 2007 m. deltoje priskaičiuota apie 150 perinčių upinių žuvėdrų porų, o 2009 m. – jau tik 90. Nykimo priežastys tos pačios – vietovių užaugimas žoline ir sumedėjusia augmenija. Nemuno deltoje įsikūrę 4 % šalies perinčių upinių žuvėdrų populiacijos.

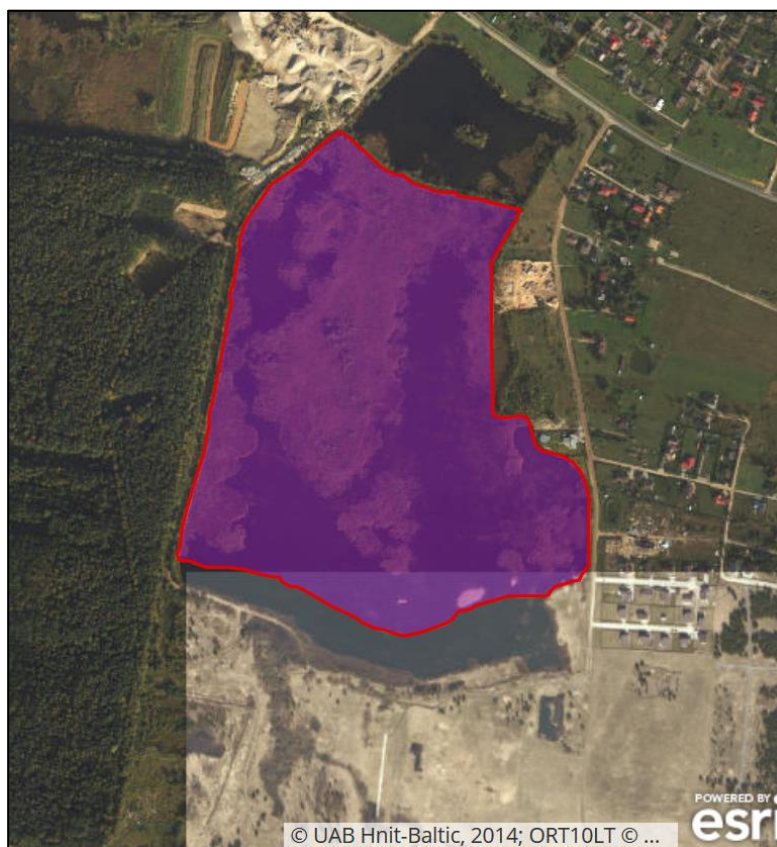

2 pav. Nemuno delta

VĮ VIDAUS VANDENS
KELIŲ DIREKCIJA

Kalvių karjeras (36,74 ha) - teritorijos centro koordinatės: 329348, 6170334 (LKS). Klaipėdos raj. esantis Kalvių karjeras buvo naudotas žvyro kasimui. Baigus jo eksploataciją, karjeras buvo užtvindytas vandeniu. Susiformavo tvenkinys su nedidelėmis salelėmis, kurių priskaičiuojama 7, didžiausia iš jų vos 0,1 ha. Susidarė palankios sąlygos veistis įvairių rūšių vandens paukščiams. 2005 m. vietovei suteiktas paukščių apsaugai svarbios teritorijos statusas, išskirtinai skirtas upinės žuvėdros apsaugai. Karjere aptikti 5 rūšių paukščiai, kurie įrašyti į Lietuvos raudonąją knygą, 6 rūšių sparnuočiai saugomi Europos Bendrijos. Retiesiems paukščiams priskiriami raguotasis krakas, juodakaklis krakas, šaukštasnapė antis, mažoji žuvėdra, švygžda, dirvoninis kalviukas. Per 20 m. laikotarpį karjere kūrėsi per 1000 porų rudagalvių kirų. Perinčių upinių žuvėdrų skaičius svyravo nuo 50 iki 260 porų. Tačiau vėliau atviros žvyro salos užaugo aukšta žole bei krūmais ir perinčių upinių žuvėdrų skaičius sumažėjo iki 10 porų. Šis vandens telkinys svarbus migruojantiems paukščiams - rudenį čia apsistoja per 1000 laukių, 200 gulbių nebylių, daugiau kaip 500 įvairių ančių. Karjeras svarbus ir kelių rūšių varliagyviams bei žuvims. Be gamtosauginių tikslų, šiuo metu teritorija naudojama poilsiui ir paukščių stebėjimui.

3 pav. Kalvių karjeras

Nemuno upės pakrantės ir salos tarp Kulautuvos ir Smalininkų - teritorijos centro koordinatės: 457088, 6104404 (LKS). Apie 100 km ilgio Nemuno atkarpa įeinanti į Kauno, Šakių ir Jurbarko raj. teritoriją. Didelė šios vietovės dalis tenka Panemunių regioniniam parkui, kuris įsteigtas 1992 m. Upės seklumos, smėlio salos, pakrantės, užliejamos pievos sudaro

VĮ VIDAUS VANDENS
KELIŲ DIREKCIJA

išskirtines sąlygas įvairių rūšių paukščiams veistis. Teritorija svarbi ir migruojantiems paukščiams. 2004 m. šiai vietovei suteiktas paukščių apsaugai svarbios teritorijos statusas, kuris skirtas mažosios žuvėdros išsaugojimui. Nemunas ir jo pakrantės naudojamos laivybai, vandens turizmui, poilsavimui, mėgėjiškai žvejybai. Toks trikdymo faktorius neigiamai atsiliepia mažųjų žuvėdrų veisimosi sėkmei. Nepalanki ir natūrali buveinių kaita, nes smėlio salos ir pakrantės užauga aukštomis žolėmis, krūmais bei medeliais. Dalis salelių nugremžiama ir sunaikinama ledonešio metu. Tačiau paskutiniaisiais metais jis buvo palydinti nedidelis, todėl salų formavimui didelės įtakos neturėjo. Nepalankus žuvėdroms ir vandens lygio svyravimas perėjimo sezono metu. Nemune įprastas aukštesnis vandens lygis žiemą ir potvyniai ankstyvą pavasarį. Tačiau po stipresnių liūčių vandens lygis gali pakilti ir vasarą, užtvindydamas neaukštas saleles bei upės pakrantes, taip pražudydamas ten perinčias mažąsias žuvėdras. Todėl projekte numatytos gamtotvarkinės priemonės šiai problemai išspręsti. Prieš 10 m. šioje Nemuno atkarpoje perėjo per 150 porų mažųjų žuvėdrų porų, o tai sudarė apie 50 % šalies populiacijos. Perinčių žuvėdrų skaičius svyravo nuo gamtinių sąlygų – vandens lygio, tinkamų perėti salų skaičiaus ir jų dydžio. Didelę reikšmę turėjo ir trikdymo faktorius dėl žmogaus veiklos. Tad neatsitiktinai prieš 7 m. perinčių mažųjų žuvėdrų skaičius sumažėjo iki maždaug 90 porų, o šiuo metu suskaičiuojama tiktai apie 20 porų. Todėl projekto metu numatoma supilti 8 pakankamai aukštas smėlio saleles, kurių neapsemtų vasarinių potvynių vanduo.

Aprašomoje vietovėje peri ir upinės žuvėdros, kurių priskaičiuojama per 50 porų. Čia gyvena ir daugiau paukščių, kurie saugomi Europos bendrijos: švygžda, tulžys, paprastoji medšarkė, raiboji devynbalsė. Nemuno pakrantėse sutinkami medžiojantys jūriniai ereliai, rudieji pesliai, žuvininkai. 2009 m. ši Nemuno atkarpa priskirta buveinių apsaugai svarbia teritorija ūdros, lašišos, jūrinės nėgės, salačio ir kartuolės apsaugai.

4 pav. Nemuno upės pakrantės ir salos tarp Kulautuvos ir Smalininkų

VĮ VIDAUS VANDENS
KELIŲ DIREKCIJA

Novaraisčio draustinis (827,00 ha) - teritorijos centro koordinatės: 462460, 6090377 (LKS).

Tai Kauno ir Šakių raj. teritorijoje esantis išeksploatuotas ir dalinai užtvindytas durpynas su supiltų durpių kalvomis, virtusiomis salomis. Šioje vietovėje ornitologinis draustinis įsteigtas 1988 m. 2004 m. draustiniui suteiktas paukščių apsaugai svarbios teritorijos statusas, saugant perinčias upines žuvėdras ir migruojančias gerves. 1979 m. baigus eksploatuoti durpyną, jis buvo priskirtas Šakių urėdijai su riboto ūkininkavimo galimybėmis. Siekiant išvengti durpyno gaisrų, pusė teritorijos buvo patvenkta. Taip susiformavo sekus vandens telkinys su durpinėmis salomis (likusiomis neišvežtų durpių krūvomis), kurias pamėgo upinės žuvėdros. Pelkyną supa spygliuočiai ir mišrūs miškai. Neapsėmta durpyno dalis greitai apaugo krūmais ir nendrėmis. Nors rytinė teritorijos dalis buvo dirbtinai patvenkta, kituose jos plotuose dabar šiuos darbus natūraliai tęsia bebrai statydami vis naujas užtvankas. Natūrali pelkės augmenija dar tik pradeda atsikurti.

Nuošali ir sunkiai praeinama vietovė teikia geras sąlygas gyventi miško žvėrimis – briedžiams, elniams, šernams. Europos Bendrijos saugomiems žvėrimis priskiriami čia gyvenantys vilkai ir bebrai. Tačiau Novaraisčio svarbiausias čia įsikūrusiems paukščiams. Daugiau kaip 30 rūšių paukščiai yra saugomi Europos Bendrijos – didysis baublys, mažasis baublys, juodasis gandra, gulbė giesmininkė, juodasis peslys, gyvatėdis, pievinė lingė, gervė, švygžda, griežlė, pilkoji meleta ir kt. Durpyne sutinkami 34 rūšių sparnuočiai, kurie įrašyti į Lietuvos raudonąją knygą, iš jų 17 rūšių paukščiai čia peri. Novaraisčioje kuriasi per 100 porų upinių žuvėdrų, o tai sudaro apie 4 % šių paukščių populiacijos šalyje. Joms grėsmę kelia durpinių salų užaugimas aukšta žole bei krūmais ir netoliese įsikūrę kaspijiniai kirai, kurie sunaikina dalį žuvėdrų jauniklių.

5 pav. Novaraisčio draustinis

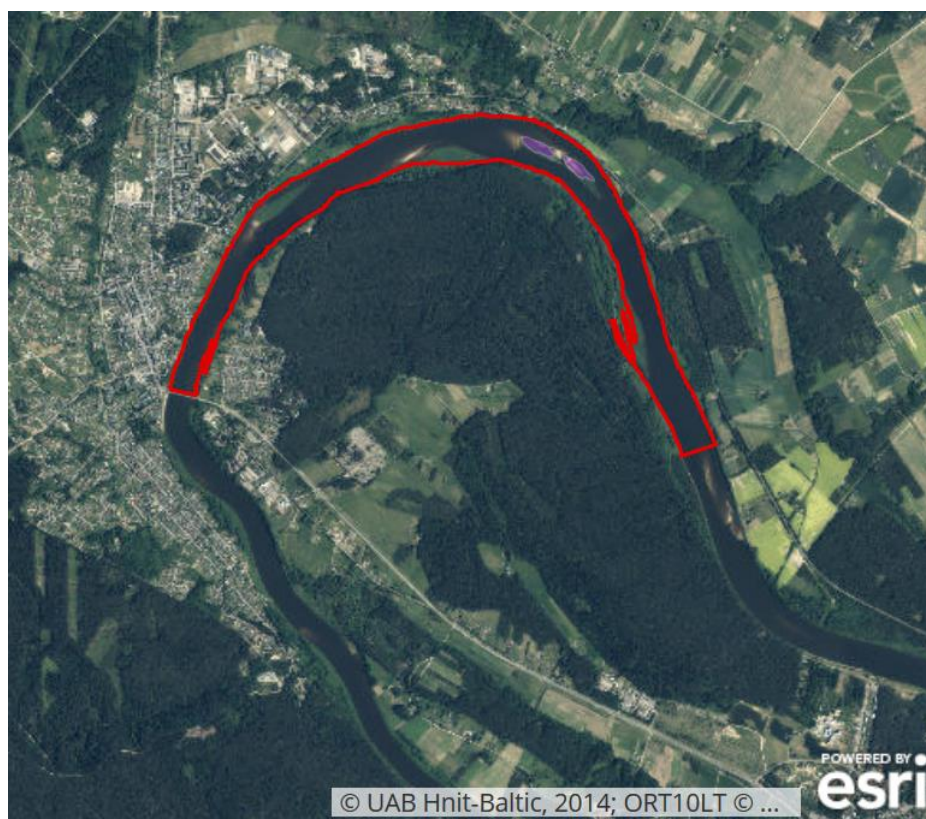
VĮ VIDAUS VANDENS
KELIŲ DIREKCIJA

Nemunas tarp Prienų ir Lengveniškių (142,47 ha) - teritorijos centro koordinatės: 498043, 6056557 (LKS).

Upės atkarpa tarp Birštono ir Prienų miestų su sezoniškai apsemiamomis smėlio salomis. Tai dalis Nemuno kilpų hidrografinio draustinio, kuris buvo įsteigtas 1997 m. 2004 m. vietai suteiktas paukščių apsaugai svarbios teritorijos statusas, saugant mažąsias ir upines žuvėdras. 2009 m. ši upės atkarpa išskirta ir kaip buveinių apsaugai svarbi teritorija. Vietovė naudojama vandens turizmui, poilsavimui, mėgėjiškai žvejybai. Upėje esančios salos skirtos tiktai gamtos apsaugai. Jos užima 6 ha plotą, apaugusios krūmais ir nitrofiliniais augalais. Pavasarį ir žiemą salos dažniausiai užliejamos vandens. Upės pakrantės apaugusios spygliuočiais medžiais, krūmais, kai kur atsiveria atviros pievos.

Teritorija labai svarbi paukščių apsaugos požiūriu. Čia kuriasi per 1000 porų rudagalvių kirų, kelios poros pempų, raudonkojų tulikų, upinių kirlikų. Salos svarbios ir migruojančioms antims bei tilvikams. Šioje Nemuno atkarpoje įsikūrusi didžiausia mažųjų žuvėdrų kolonija: per 40 porų iki 2000 m. ir per 30 porų pastaraisiais 10 m., o tai sudaro apie 10 % šalies populiacijos. Žuvėdrų skaičius svyruoja priklausomai nuo vandens lygio ir atvirų smėlėtų salų ploto. Iki 2000 m. šioje vietoje kūrėsi per 120 porų upinių žuvėdrų, o 2013 m. – per 60 porų, ir tai sudaro 3 % šalies populiacijos. Žuvėdrų skaitlingumą riboja ir natūralus salų užaugimas, todėl čia numatyti atvirų salų buveinių atkūrimo darbai.

Šioje Nemuno atkarpoje Europos Bendrijos saugomi ūdra, salatis, kirtiklis, kartuolė, pleištinė skėtė.

6 pav. Nemunas tarp Prienų ir Lengveniškių

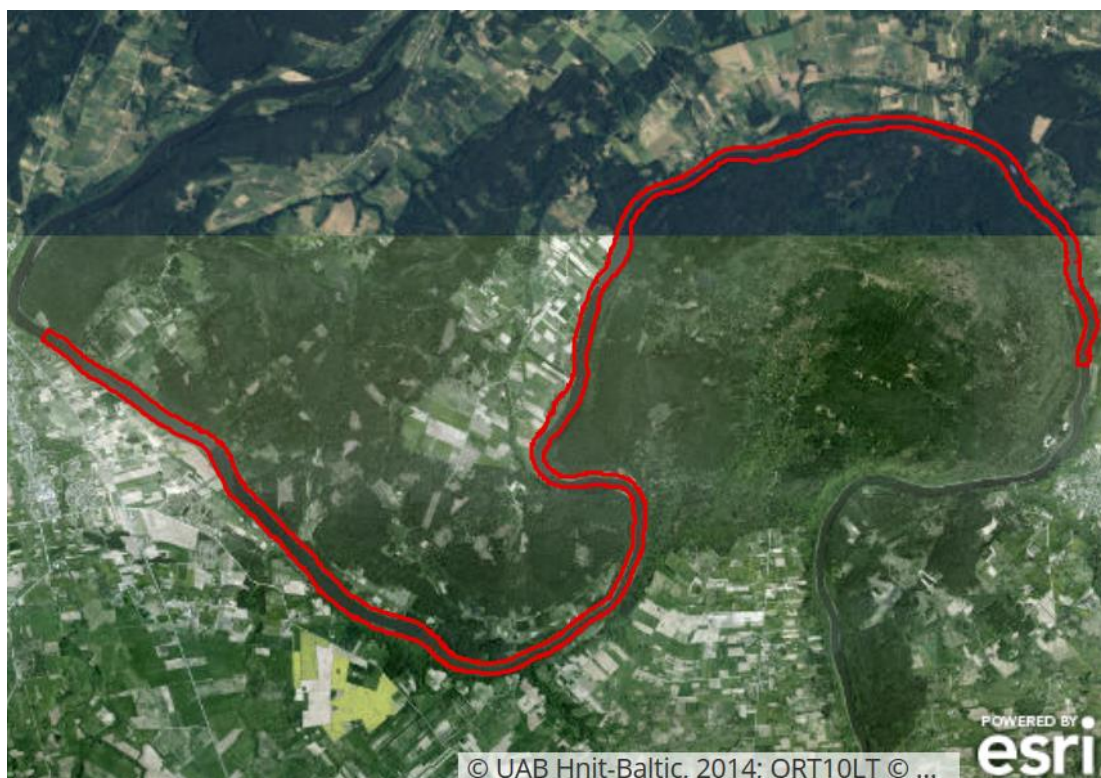
VĮ VIDAUS VANDENS
KELIŲ DIREKCIJA

Nemunas tarp Pelėšiškių ir Balbieriškio (404,16 ha) - teritorijos centro koordinatės: 499433, 6042187 (LKS).

Alytaus, Prienų, Birštono savivaldybių teritorijoje esanti Nemuno atkarpa su keliomis mažomis sezoniškai apsemiamomis salaitėmis. Tai dalis Nemuno kilpų hidrografinio draustinio, kuris buvo įsteigtas 1997 m. 2004 m. šiai vietai suteiktas paukščių apsaugai svarbios teritorijos statusas, saugant mažąsias žuvėdras. 2009 m. Nemuno atkarpa išskirta kaip buveinių apsaugai svarbi teritorija. Vietovė naudojama vandens turizmui, mėgėjiškai žvejybai, poilsivimui. Salos pavasarį ir žiemą yra apsemiamos. Upės pakrantės apaugusios lapuočiais ir spygliuočiais medžiais bei krūmais, kai kur atsiveria atviros pievos. Teritorija svarbi paukščių apsaugos požiūriu. Čia įsikūrusi nedidelė per 50 porų rudagalvių kirų kolonija, sutinkamos pavienės upinių ir jūrinių kirlikų poros. Migracijų metu apsistoja keliaujantys įvairių rūšių tilvikai ir antys.

Vietovė svarbi mažosioms ir upinėms žuvėdroms. 2000 m. čia perėjo per 30 porų mažųjų žuvėdrų, t.y. apie 10 % šalies populiacijos. Dėl dramatiškų buveinių pokyčių, jų užaugimo aukštomis žolėmis ir krūmais, dabar sutinkamos tik pavienės perinčios žuvėdrų poros. Saloms užaugus liko tik nedideli lopinėliai, kur šios žuvėdros dar gali įsikurti. Negausios ir upinės žuvėdros, kurių randama perint per 10 porų. Jų skaičių lemia ta pati priežastis – salų užaugimas.

Europos Bendrijos požiūriu vietovėje saugoma ūdra, salatis, kartuolė, kirtiklis, pleištinė skėtė.

7 pav. Nemunas tarp Pelėšiškių ir Balbieriškio

VĮ VIDAUS VANDENS
KELIŲ DIREKCIJA

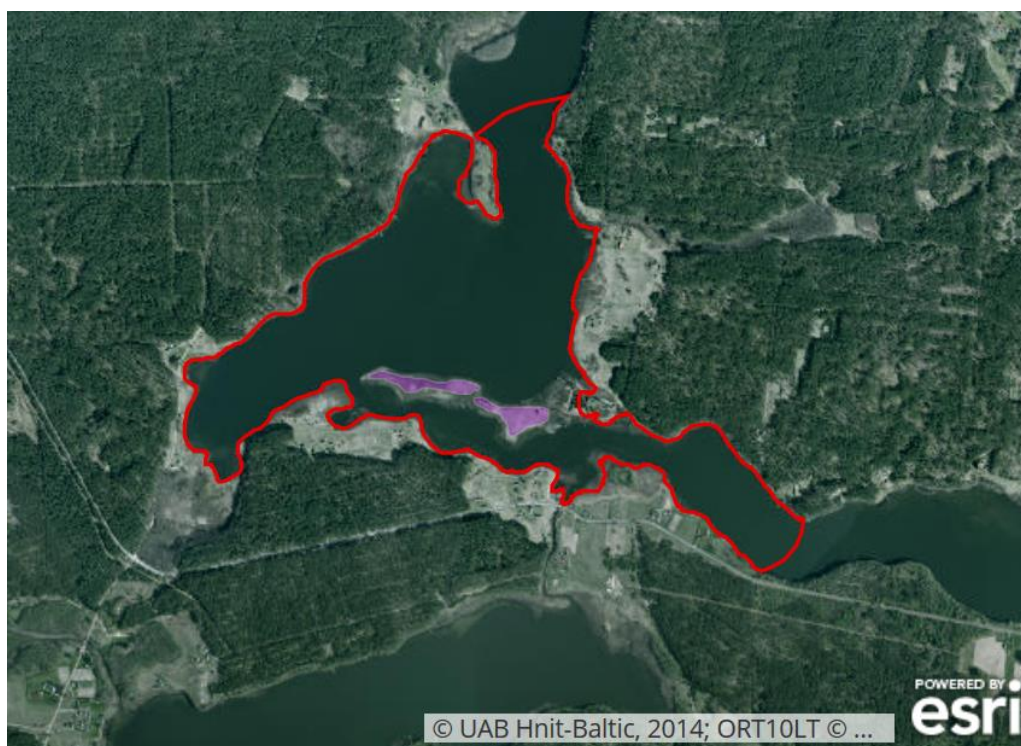
Niedaus ir Veisiejų ežerai (118,62 ha) - teritorijos centro koordinatės: 472843, 5986424 (LKS).

Lazdijų raj. esantis dviejų ežerų kompleksas su salomis, kurios susiformavo 1960 m. dirbtinai pakėlus ežerų vandens lygį. Niedaus ornitologinis draustinis įsteigtas 2005 m. Šiai vietai 2006 m. suteiktas paukščių apsaugai svarbios teritorijos statusas, siekiant išsaugoti upinių žuvėdrų koloniją. Teritorija nustatytais terminais žmonių naudojama plaukiojimui, mėgėjiškai žvejybai, maudymuisi, o taip pat ir gamtos apsaugai. Salos apaugusios aukšta žoline augmenija, jas juosia tankūs nendrynai. Ežerų pakrantėse auga spygliuočių medžių miškai, išsibarstę sodybos.

Vietovė svarbi paukščiams, čia peri 18 rūšių sparnuočiai. 2000 m. salose perėjo daugiau kaip 1 500 porų rudagalvių kirų. Dėl teritorijos užaugimo ir tinkamų buveinių sunykimo šiuo metu vienoje iš salų kuriasi mažiau kaip 1000 porų šių paukščių. 2016 m. šalia rudagalvių kirų buvo įsitvirtinusi per 50 porų kaspijinių kirų kolonija.

2005 m. šioje vietovėje perėjo per 200 porų upinių žuvėdrų, o tai sudarė 8 % šių paukščių populiacijos mūsų šalyje. Dėl salų užaugimo prieš kelis metus perinčių žuvėdrų skaičius sumažėjo iki 110 – 120 porų, o šiuo metu tesiekia kiek daugiau nei 20 porų. Didžiausiomis grėsmėmis žuvėdroms yra vietovės apaugimas aukštaūgėmis žolėmis, krūmais ir kaspijinių kirų plėšikiška veikla.

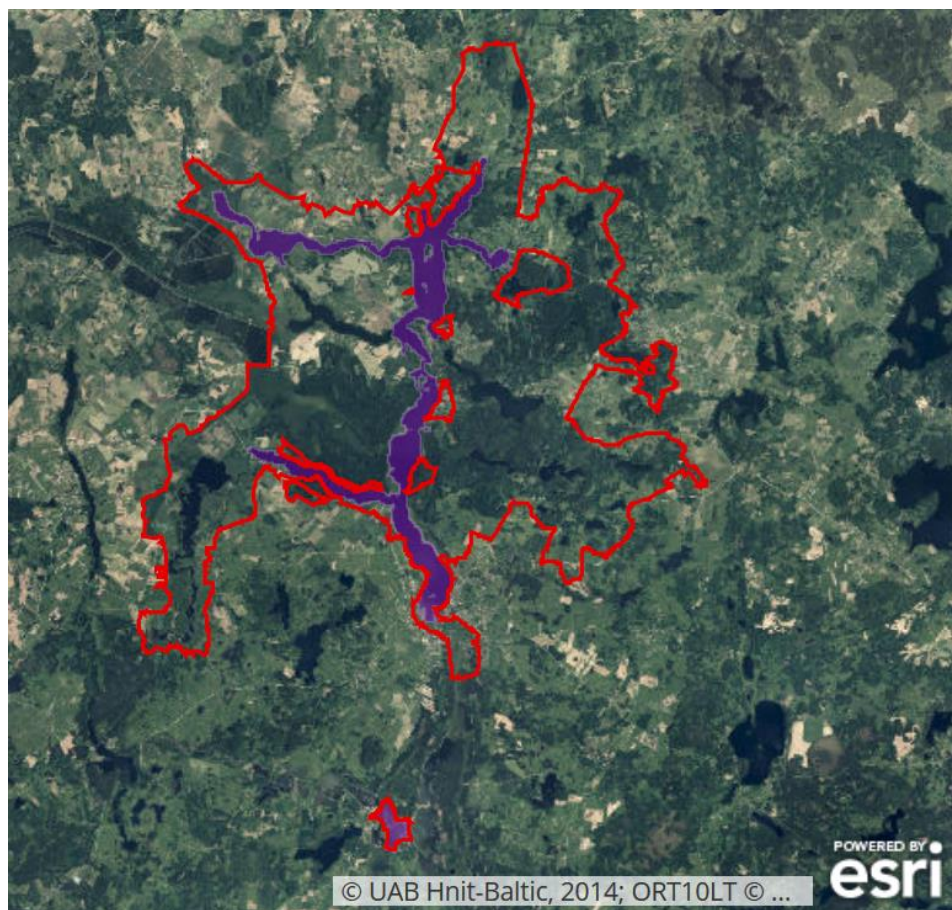
Europos Bendrijos saugomoms rūšims priskiriami didysis ir mažasis baubliai, nendrinė lingė ir švygžda. Teritorijoje veisiasi 4 rūšių paukščiai, kurie įrašyti į Lietuvos raudonąją knygą.

8 pav. Niedaus ir Veisiejų ežerai

VĮ VIDAUS VANDENS
KELIŲ DIREKCIJA

9 pav. Sartų regioninis parkas

Sartų regioninis parkas (11 212,47 ha) - teritorijos centro koordinatės: 615135, 6180943 (LKS).

Sartų regioninis parkas, esantis Rytų Lietuvoje, buvo įsteigtas 1992 m. Virš 13 % šios vietovės 2009 m. priskirta buveinių apsaugai svarbia teritorija įvairių rūšių ir buveinių apsaugai. 2014 m. 92,5 % regioninio parko ploto suteiktas paukščių apsaugai svarbios teritorijos statusas, saugant vapsvaėdžius, plovines višteles, žvirblines pelėdas, tripirščius genus. Upinė žuvėdra yra potencialus kandidatas papildyti šį sąrašą.

Regioniniame parke plytintys miškai priskirti Rokiškio ir Zarasų urėdijoms. Jose vykdomas intensyvus miškų naudojimas. Tikrai draustiniuose, kurie užima 62,8 % teritorijos, yra nustatytas aukštesnio laipsnio gamtosauginis režimas. Rezervatams tenka vos 6,2 % parko ploto. Sartų ežeras, kuris plyti 1 300 ha plote, yra viso parko centrine ašimi. Parke telkšo dar virš 25 ežerų ir ežerokšnių. Pro Sartų ežerą prateka Šventosios upė, kurią supa šlapios pievos, pelkės, žemės ūkio naudmenos ir miškai.

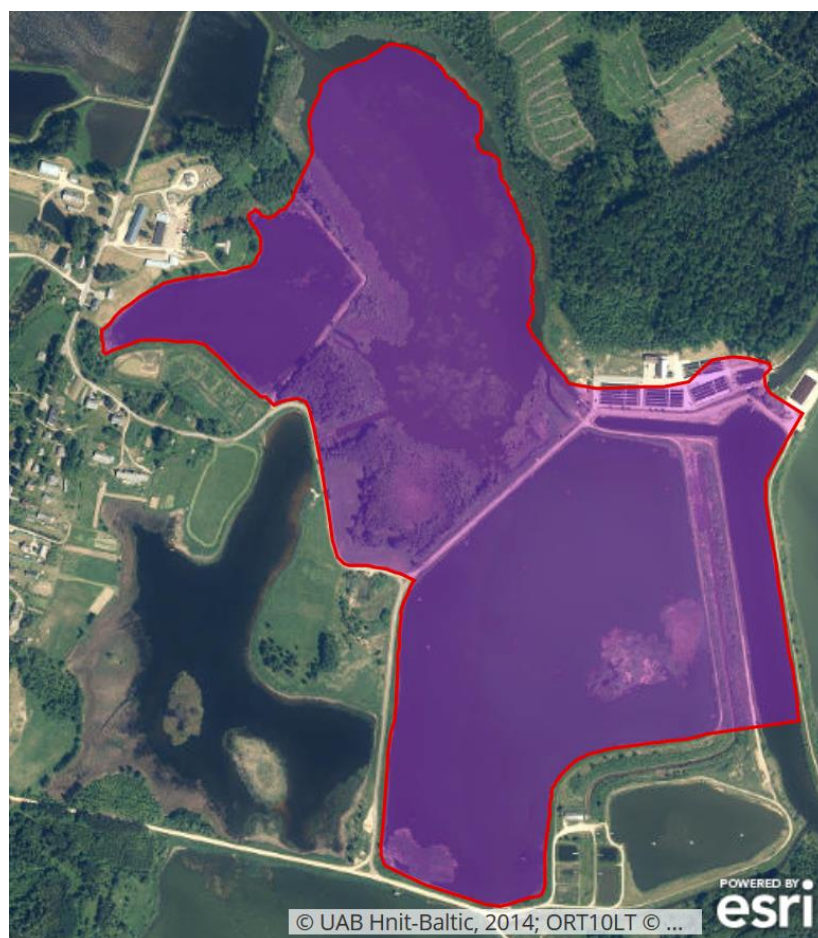
Regioniniame parke labai didelė biologinė įvairovė. Čia tarpsta per 700 rūšių augalų, iš kurių Europos bendrijos saugomos 4 rūšys, o 35 rūšių augalai įrašyti į Lietuvos raudonąją knygą. Parke aptikti 27 rūšių žinduoliai, iš kurių Europos Bendrijos saugomos 2 rūšys, o 2 rūšių žinduoliai įrašyti į Lietuvos raudonąją knygą. Regioniniame parke rasti 169 rūšių paukščiai, iš kurių Europos Bendrijos saugomos 37 rūšys, o 36 rūšių paukščiai įrašyti į Lietuvos raudonąją

VĮ VIDAUS VANDENS
KELIŲ DIREKCIJA

knygą. Vandens telkiniuose gyvena 13 rūšių žuvis, iš kurių Europos Bendrijos saugomos 2 rūšys. Varliagyviams ir ropliams priskiriamos 6 rūšys, iš kurių Europos Bendrijos saugoma 1 rūšis. Bestuburių aptikta 1981 rūšis, iš kurių Europos Bendrijos saugomos 3 rūšys, o 19 rūšių bestuburiai įrašyti į Lietuvos raudonąją knygą.

Sartų ežeras yra labai svarbi vietovė upinių žuvėdrų išsaugojimui Rytų Lietuvoje. Šiuo metu čia peri tik pavienės žuvėdrų poros. Jų veisimosi sėkmę limituoja vandens lygio svyravimai. Tikimasi, kad įrengus dirbtinius plaustus šių paukščių perėjimui, žuvėdrų skaičius išaugs iki 60 – 80 perinčių porų. Tai įgalintų paukščių apsaugai svarbios teritorijos paukščių sąrašą papildyti dar viena tiksline rūšimi – upine žuvėdra.

10 pav. Vasaknų tvenkiniai

Vasaknų tvenkiniai (65,86 ha) - teritorijos centro koordinatės: 614027, 6174391 (LKS).

Zarasų raj. esantys 3 žuvininkystės tvenkiniai su plaukiojančiomis natūraliomis augmenijos salelėmis. Šioje vietovėje 2004 m. įsteigtas biosferos poligonas, o 2005 m. – paukščių apsaugai skirta teritorija, saugant upinę žuvėdrą ir mažąją kirą. Vandens sudaro 80 % viso teritorijos ploto. Paukščių apsaugai skirta teritorija supama kitų žuvininkystės ūkio tvenkinių, kelių mažų ežerėlių ir mišrių miškų. Vietovė ribojasi su šalia pratekančia Šventosios upe.

VĮ VIDAUS VANDENS
KELIŲ DIREKCIJA

Tvenkiniuose rasta tikrai viena žinduolių rūšis, kuri saugoma Europos Bendrijos, tai ūdra. Ši rūšis įrašyta ir į Lietuvos raudonąją knygą. Retiesiems varliagyviams priskiriama raudonpilvė kūmutė ir skiauterėtasis tritonas.

Teritorija svarbi paukščių apsaugos požiūriu. Čia aptiktos Europos Bendrijos saugomos rūšys – didysis baublys, nendrinė lingė, švygžda, griežlė. Tvenkiniuose randami perintys 6 rūšių paukščiai, kurie įrašyti į Lietuvos raudonąją knygą.

Vasaknų tvenkiniuose peri per 120 porų upinių žuvėdrų, o tai yra 5 % šių paukščių populiacijos šalyje. Žuvėdrų grėsmėms priskirtinas salų užaugimas krūmais ir nendrėmis, o ypač plaukiojančių salų naikinimas, ką kasmet daro žuvininkystės tvenkinių savininkai. Būtent šią problemą ir numatome spręsti projekto metu. Neigiamą poveikį veisimosi sėkmingumui gali turėti ir čia gyvenančios kanadinės audinės.

1996 – 2000 m. tvenkiniuose perėjo per 10 porų mažųjų kirų. Tačiau per pastaruosius 5 metus jų tepriskaičiuojama apie 4 poras. Reikia pažymėti, kad Vasaknų tvenkiniai yra viena iš 3 vietų Lietuvoje, kur dar peri mažieji kirai.

11 pav. Kretuono ežeras

Kretuono ežeras (1 182. 00 ha) - teritorijos centro koordinatės: 632230, 6125461 (LKS).

Tai natūralus gamtinis kompleksas Rytų Lietuvoje, kurį sudaro Kretuono ežeras, 6 salos ir šlapios pakrantės pievos. Kretuonas yra vienas iš didžiausių Lietuvos ežerų, kurio plotas 861

VĮ VIDAUS VANDENS
KELIŲ DIREKCIJA

ha. Visų salų plotas 25 ha. Didžiausia iš jų yra 19 ha ploto. Trys salos apaugusios medžiais ir vertinamos kaip miškas. Ežeras juosiamas tankių nendrynų juosta. Pakrantės pievos daugiausiai naudojamos gyvulių ganymui ir šienavimui. Kretuono ornitologinis draustinis įsteigtas 1974 m. 1997 m. jis įjungtas į Aukštaitijos nacionalinio parko sudėtį kaip kraštovaizdžio draustinis. 2004 m. vietai suteiktas paukščių apsaugai svarbios teritorijos statusas, siekiant išsaugoti gaidukus, mažuosius kirus ir upines žuvėdras.

Kretuonas yra vienas iš produktyviausių ežerų. Čia aptinkamas 56 rūšių zooplanktonas, 22 rūšių žuvys, 4 rūšių ropliai, 10 rūšių varliagyviai. Šioje teritorijoje aptikta 30 rūšių žinduolių, iš kurių Europos Bendrijos saugoma ūdra. Europos Bendrijos taip pat saugomi 2 rūšių vabzdžiai ir 3 rūšių žuvys.

Kretuono ežeras išskirtinai svarbus paukščių apsaugos požiūriu. Šioje vietoje peri Europos Bendrijos saugomi 26 rūšių paukščiai. Aptinkami 29 rūšių paukščiai, kurie įrašyti į Lietuvos raudonąją knygą, iš jų 16 rūšių sparnuočiai čia ir peri. Kretuone įsikūrusios didžiausios mūsų šalyje rudagalvių kirų, kaspijinių kirų ir upinių žuvėdrų kolonijos.

Upinių žuvėdrų gausumas labai svyruoja nuo vietovės ekologinių sąlygų. 1982 m. Kretuone perėjo 216 upinių žuvėdrų porų, tačiau vietai užaugus medžiais ir krūmais, 2000 m. jie visai neperėjo. Atkūrus atvirą buveinę, žuvėdros vėl sugrįžo ir 2002 m. čia įsikūrė 142 poros. 2014 m. priskaičiuota net per 300 perinčių porų. Tačiau vėliau jų skaičius vėl ėmė mažėti. Norint užtikrinti stabilų žuvėdrų perėjimą šioje vietoje, reikalingi nuolatiniai buveinių tvarkymo darbai. Vertinama, kad Kretuone gyvena 10 % visos mūsų šalies žuvėdrų populiacijos.

Kretuone nereguliariai peri apie 5 poras mažųjų kirų. Tai viena iš trijų jų perimviečių Lietuvoje.

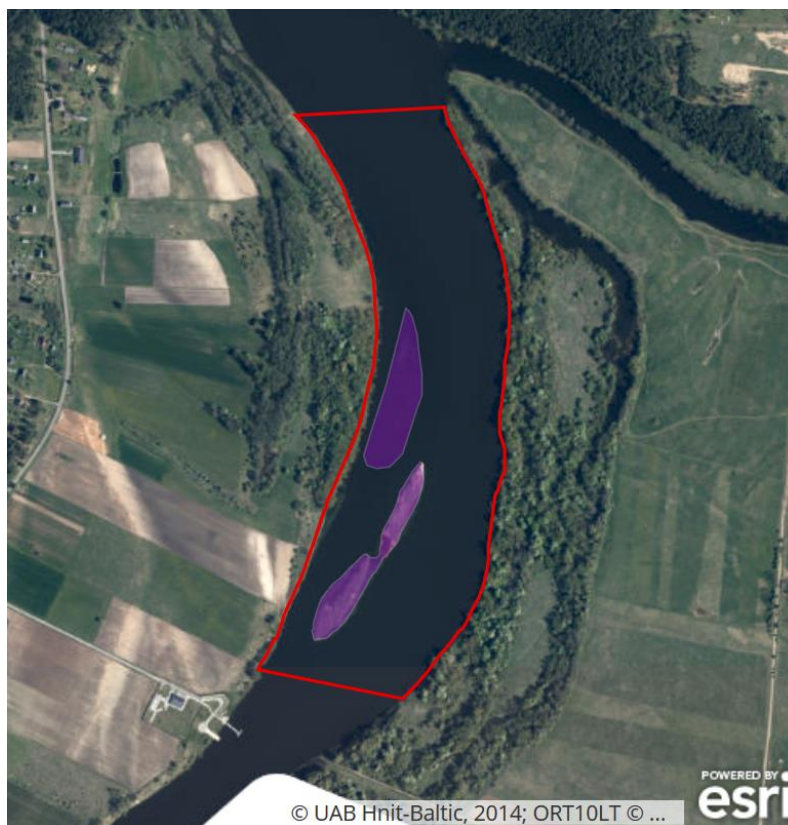
Perinčių gaidukų skaičius svyruoja ir siekia apie 10 dėčių. Kretuonas yra tarp svarbiausių gaidukų veisimosi vietų mūsų šalyje.

Kretuone gyvena globaliai nykstantys paukščiai: paprastieji gričiukai – iki 15 porų ir stulgiai – iki 15 patinų dvejose tuokvietėse. Gan gausiai peri ir kiti reti sparnuočiai: raudonkojai tulikai – apie 10 porų, šaukštasnapės antys – apie 5 poras, rudagalvės antys – apie 45 poros, pilkosios antys – apie 60 porų, smailiauodegės antys – iki 2 porų.

Projekto metu trijose įvairaus dydžio salose numatoma tvarkyti ežero jų augaliją, taip pat atkurti sunykusias mažųjų žuvėdrų buveines.

VĮ VIDAUS VANDENS
KELIŲ DIREKCIJA

12 pav. Nemuno upės salos ties Lipliūnais

Nemuno upės salos ties Lipliūnais (60,00 ha) - teritorijos centro koordinatės: 494501, 5981778 (LKS).

Druskininkų savivaldybės teritorijoje esančią vietovę sudaro 2 salos, aplink jas esančios seklumos ir Nemuno atkarpa. Salos užima maždaug 1,5 ha plotą, o seklumos – 0,5 ha. Nemuno pakrantėse vyrauja spygliuočiai miškai, auga pavieniai medžiai ir plyti pievos. Ši vietovė neturi saugomos teritorijos statuso. Šiuo metu ketinama čia įsteigti draustinį, kurį vėliau būtų galima išskirti kaip paukščių apsaugai svarbią teritoriją.

Salose periodiškai peri bene didžiausia mažųjų žuvėdrų kolonija Lietuvoje. Perinčių paukščių pikas registruotas 2009 – 2010 m. – per 30 perinčių porų, o sudaro 10 % šios rūšies paukščių populiacijos šalyje ir atitinka paukščių apsaugai svarbios teritorijos kriterijus. Šiuo metu dėl salų užaugimo aukšta žole ir krūmais, žuvėdrų skaičius sumažėjo ir paskutiniiais metais teperi tik kelios poros. Todėl šioje teritorijoje planuojamas alinamasis augalijos šienavimas, kurio dėka turėtų atsikurti atviros smėlėtos pakrantės ir skurdžios pievų bendrijos.

Kita Europos Bendrijos saugoma paukščių rūšis yra upinė žuvėdra. 2008 – 2009 m. salose kūrėsi per 40 porų upinių žuvėdrų, o tai sudaro 1 % šalies šių paukščių populiacijos. Šiuo metu upinių žuvėdrų sumažėjo iki kelių porų, nes vietovė sparčiai apaugo krūmais ir aukšta žole. Buveinių būklė priklauso ir nuo vandens lygio svyravimo Nemuno upėje.

Salos taip pat svarbios ir migruojantiems paukščiams – įvairių rūšių antims ir tilvikams.

3. PROJEKTO VEIKLOS IR JŲ ĮGYVENDINIMO APŽVALGA

Projektas įgyvendinamas 14 veiklų, 37 sub-veiklomis.

Projekto veiklos susideda iš:

- 1 parengiamosios projekto veiklos – rūšių apsaugos priemonių planavimas;
- 4 praktinių gamtosaugos veiklų, skirtų praktinėms rūšių apsaugos priemonėms įgyvendinti;
- 3 projekto veiklų poveikio stebėsenos veiklų, skirtų projekto stebėsenai, ekosistemų paslaugų ir socio-ekonominių sąlygų įvertinimui;
- 4 visuomenės informavimo ir rezultatų sklaidos veiklų, skirtų informacijos teikimui plačiajai visuomenei, apsaugos problemų viešinimui suinteresuotoms grupėms/institucijoms, projekto rezultatų ir patirties sklaidai suinteresuotoms nacionalinėms ir tarptautinėms tikslinėms grupėms, viešinimo medžiagos ir priemonių gamybai bei platinimui;
- 2 projekto administravimo veiklų, skirtų projekto administravimui, įgyvendinimo priežiūrai ir tęstinumui palaikyti.

3.1.PARENGIAMOSIOS VEIKLOS

A1 Rūšių apsaugos priemonių planavimas

Rūšių apsaugos veiksmų planai (RAVP), ir gamtotvarkos planai (GP) turi ypatingą svarbą formuojant ilgalaikę rūšių ir buveinių apsaugos strategiją. Minėti planai numatys apsaugos prioritetus, konkrečiose paukščių apsaugai svarbiose teritorijose (PAST) Lietuvoje, jų tikslus, atsakingas institucijas, kurios įgyvendins identifikuotus apsaugos tikslus, numatomus jų įgyvendinimui biudžetus ir metodologiją, kad įvertinti atliktų praktinių gamtosauginių darbų efektyvumą.

A.1.1. Techninio veiklų plano, numatančio praktinių žuvėdrų buveinių tvarkymo priemonių įgyvendinimo pobūdį, laiką bei eiliškumą projekto teritorijose, parengimas ir derinimas su suinteresuotomis institucijomis.

Praktinių veiklų techninis planas (TP) skirtas numatyti žuvėdrų veisimosi buveinių gamtotvarkos darbų ar naujų buveinių formavimo nuoseklų įgyvendinimą kiekvienoje iš projekto teritorijų. TP bus parengtas pradiniam projekto etape ir pateiktas atsakingų institucijų vertinimui bei siūlymams dėl sklandesnio įgyvendinimo. Po aptarimo ir atliktų korekcijų, TP, kaip oficialus dokumentas, bus pateiktas tvirtinimui projekto valdymo komitetui. Tokioms praktinėms veikloms nereikalaujama specialių leidimų, jei tuo siekiama pagerinti konkrečios PAST tikslinės rūšies apsaugos būklę. TP rengs LOD, bendradarbiaudama su visais projekto partneriais.

VĮ VIDAUS VANDENS
KELIŲ DIREKCIJA

A.1.2. Upinės žuvėdros rūšies apsaugos veiksmų plano parengimas ir įteisinimas, mažosios žuvėdros rūšies apsaugos veiksmų plano peržiūra ir įteisinimas.

Upinės žuvėdros RAVP iki šiol nebuvo parengtas. Mažajai žuvėdrai skirtas rūšies apsaugos veiksmų planas buvo parengtas ir patvirtintas 2011 metais. Tačiau dėl reikšmingų šios rūšies veisimosi buveinių ir vietų pokyčių bei mažėjančio perėjimo sėkmingumo Lietuvoje per pastaruosius 7 metus, būtina iš naujo peržiūrėti jau parengtą šį RAVP. Oficialiai mažosios žuvėdros RAVP galioja iki 2021 metų, todėl jis bus peržiūrėtas ir pakoreguotas jau pasibaigiant šio dokumento galiojimui.

Abu RAVP bus parengti laikantis aplinkos ministerijos reikalavimų, skirtų saugomų RAVP turiniui. Parengti dokumentai užtikrins darnų gamtai Nemuno upės farvaterio tvarkymą ir naudojimą, kaip reikalauja ES Buveinių Direktyvos 6.3 ir 6.2 straipsniai. RAVP užtikrins ir darnų ūkininkavimą žuvininkystės tvenkiniuose bei pateiks sprendimus, leidžiančius riboti žmonių lankymąsi abiejų rūšių perimvietėse jų veisimosi metu. Taip pat užtikrins žuvėdrų buveinių natūralių sukcesinių procesų ir jų pokyčių tinkamą valdymą. Parengti upinės ir mažosios žuvėdrų rūšių apsaugos veiksmų planai, ateityje išliks vieni svarbiausių dokumentų planuojant šių rūšių tolimesnę apsaugos strategiją pasibaigus projektui. Tačiau dirbtinai sukurtos perimvietės (pavyzdžiui, plaukiojančios platformos) ateityje turėtų būti naudojamos tik kaip kompensacinė ar išskirtinė priemonė šių rūšių apsaugai. Tuo tarpu, pagrindinis dėmesys turėtų būti skirtas natūralių veisimosi buveinių palaikymui, naujų formavimui ir jų apsaugai. Siekiant, kad abu parengti dokumentai įgautų teisinį pagrindą, bus siekiama, jog juos patvirtintų atsakinga institucija - LR aplinkos ministerija. Abiejų rūšių RAVP rengs LOD.

A.1.3. Vasaknų ir Niedaus PAST gamtovarkos planų parengimas, suderinimas su žemės valdytojais bei kitomis atsakingomis institucijomis bei įteisinimas.

Atsižvelgiant į tai, kad šiuo metu gamtovarkos planai (GP) Vasaknų ir Niedaus PAST nėra parengti, o upinės žuvėdros perėjimo sėkmingumas ir perimviečių sąlygos kasmet prastėja, GP parengimas šioms teritorijoms yra nepaprastai svarbus, kaip strateginis šių teritorijų tvarkymo dokumentas pasibaigus šiam projektui. Tai patvirtina pastaraisiais metais Sartų ir Veisiejų RP direkcijų vykdyta upinės žuvėdros stebėseną (monitoringas), kurios rezultatai rodo reikšmingą perinčių paukščių gausos mažėjimą bei veisimosi buveinių būklės blogėjimą per pastarąjį dešimtmetį.

Gamtovarkos planus rengs ir jų sprendinius su žemės valdytojais derins LOD.

A.1.4. Novaraisčio, Kretuono ežero ir Kalvių žvyro karjero PAST gamtovarkos planų peržiūra ir įteisinimas.

Nors Novaraisčio, Kretuono ir Kalvių žvyro karjero PAST gamtovarkos planai parengti prieš daugiau nei dešimtmetį (2000-2006 m.), tačiau šie dokumentai dėl įvairių priežasčių nebuvo patvirtinti, todėl iki šiol neturi galiojančio teisinio statuso. Šiuo metu Novaraisčio ir Kalvių žvyro karjero PAST esančios upinių žuvėdrų perimviečių būklė blogėjo, todėl ir

VĮ VIDAUS VANDENS
KELIŲ DIREKCIJA

perinčių šios rūšies paukščių skaičius yra sumažėjęs, lyginant su ankstesniais metais. Tuo tarpu Kretuono ežero PAST situacija išlieka gera dėl pastaraisiais metais LOD ir Aukštaitijos NP reguliariai vykdomų gamtotvarkos darbų, įgyvendintų skirtingų projektų ar savarankiškų iniciatyvų metu. Tačiau šios teritorijos priežiūros ateitis iki šiol nėra aiški, kadangi be nuolatinių tinkamų gamtotvarkos priemonių užtikrinimo, ši teritorija dėl natūralios gamtinės sukcesijos degraduotų per gana trumpą laiką. Todėl GP parengimas ir jų teisinis patvirtinimas yra labai svarbus visoms trims teritorijoms, siekiant, kad atsakingos už šių PAST priežiūrą saugomų teritorijų direkcijos ateityje galėtų užtikrinti tinkamą jų būklę.

Rezultatų produktai	Projekto paraiškoje numatytas įgyvendinimo terminas	Realus įgyvendinimo terminas	Informacija apie įgyvendinimą
Įteisinti upinės žuvėdros ir mažosios žuvėdros rūšių apsaugos veikslių planai	11/2021		
Įteisinti Vasaknų ir Niedaus PAST gamtotvarkos planai	03/2022		
Įteisinti Novaraisčio, Kretuono ežero ir Kalvių žvyro karjero PAST gamtotvarkos planai	06/2022		
LR aplinkos ministro įsakymas dėl upinės žuvėdros ir mažosios žuvėdros rūšių apsaugos veikslių planų įteisinimo	04/2022		
LR aplinkos ministro įsakymas dėl Vasaknų ir Niedaus PAST gamtotvarkos planų įteisinimo	01/2022		
Parengtas techninis veiklų planas, numatantis praktinių žuvėdrų buveinių tvarkymo priemonių įgyvendinimo pobūdį, laiką bei eiliškumą projekto teritorijose	12/2018	12/2018	Parengtas techninio veiklų plano projektas
LR aplinkos ministro įsakymas dėl Novaraisčio, Kretuono ežero ir Kalvių žvyro karjero PAST įteisinimo	03/2022		

Rezultatų rodikliai	Įgyvendinimo terminas	Realus įgyvendinimo terminas	Informacija apie įgyvendinimą
Parengti upinės žuvėdros ir mažosios žuvėdros rūšių apsaugos veiksmų planai	11/2020		
Parengti ir pateikti atsakingoms institucijoms Vasaknų ir Niedaus PAST gamtotvarkos planai	03/2020		
Peržiūrėti, patikslinti ir pateikti atsakingoms institucijoms Novaraisčio, Kretuono ežero ir Kalvių žvyro karjero PAST gamtotvarkos planai	06/2020		

Veiklos įgyvendinimo 2018 m. apžvalga:

2018 m. gruodžio mėn. buvo parengtas techninio veiklų plano projektas, numatantis praktinių žuvėdrų buveinių tvarkymo priemonių įgyvendinimo pobūdį, laiką bei eiliškumą projekto teritorijose. Galutinio techninio veiklų įgyvendinimo plano parengimas nukeltas iki 2019 m. pavasario, nes projekto partneriai praktinių projekto veiklų įgyvendinimą numatė pradėti tik 2019 m. pavasarį, o praktinių žuvėdrų buveinių tvarkymo priemonės bei eiliškumas turi būti suderintas su kiekvienu projekto partneriu, apžvelgus projekto teritorijas, įvertinus aktualią jų būklę, klimatinės sąlygas ir kt. Tuo tarpu jie pageidavo po žiemos pabaigos apsilankyti visose jų tvarkomose teritorijose, taip pat darbus planuoti jiems sudarius gamtotvarkos darbų paslaugų pirkimo planą.

3.2.PRAKTINĖS GAMTOSAUGOS VEIKLOS

C.1 Upinės ir mažosios žuvėdrų veisimosi buveinių formavimas ir priežiūra Nemuno upėje bei Kalvių žvyro karjere

Salų apaugimas žoline ir sumedėjusia augmenija yra viena pagrindinių salų degradavimo priežasčių. Vienas iš galimų variantų gerinant sunykusias arba suprastėjusias mažųjų ir upinių žuvėdrų perimvietes – gamtotvarkos darbai, pašalinant dėl natūralios sukcesijos suvešėjusią augmeniją. Perimvietėse esamų degradavusių buveinių tvarkymo alternatyva yra naujų, žuvėdroms tinkamų, plikų smėlio ar žvyro salų supylimas upėje ar kitame vandens telkinyje, šiuo atveju Kalvių žvyro karjere. Naujų žvyro ar smėlio salų supylimas turi kelis pranašumus: švarus žvyras ir smėlis netinka augti vešliai augmenijai, o tokias salas supylus upėje reikiamoje vietoje, pavasarinis potvynis su ledonešiu jas iš naujo nuvalo, neleidamas įsitvirtinti žolinei ir

sumedėjusiai augmenijai. Įrengus tokias salas tinkamose Nemuno upės vietose, vėliau, tvarkant ar gilinant farvaterį, salos galėtų būti atnaujinamos kasmet užpilant šviežio grunto.

Kita aktuali problema – dideli potvyniai Nemuno upėje po stiprių liūčių, žuvėdrų perėjimo sezono metu. Staiga pakilus vandens lygiui, apsemiamos žemos smėlėtos Nemuno upės salelės. Ši grėsmė ypatingai aktuali Nemuno deltoje ir Nemuno upės atkarpoje tarp Smalininkų ir Kulautuvos PAST, kur potvyniai veisimosi metu daro itin didelį neigiamą poveikį mažųjų žuvėdrų perėjimo sėkmingumui. Perėjimo metu salas staiga apsėmus upės vandeniui, lizdai arba jaunikliai nunešami srovės. Tuo tarpu, jei vandens lygis aukštas dar veisimosi sezono pradžioje, kuomet paukščiai grįžta į savo įprastas perimvietes, žuvėdros neranda perėjimui tinkamų vietų, jos tais metais nesulaukia palikuonių. Kadangi alternatyvių perimviečių trūksta, žuvėdrų populiacijos nepapildo naujais individais. Ši problema gali būti sprendžiama suformuojant aukštesnes ir tvirtas žvyro salas, kurios apsemiamos tik esant itin dideliame potvyniui, kokie būna ne veisimosi laikotarpiu, o žiemos pabaigoje ar ankstyvą pavasarį.

Dar viena priežastis, dėl kurios mažosios žuvėdros netenka perimviečių – farvaterio tvarkymo darbai, kurių metu kartais sunaikinamos mažos smėlėtos salelės. Ši grėsmė aktuali dvejose PAST – Nemuno deltoje ir Nemune tarp Kulautuvos bei Smalininkų. Ji gali būti sprendžiama suformuojant naujas stabilias salas, kurios būtų greta farvaterio, tačiau netrukdytų laivybai. Tuo tarpu gilinant laivybos kelią po perėjimo sezono, iškastą gruntą galima supilti ant jau susiformavusių žemų salų, taip jas dar labiau sutvirtinant ir užtikrinant tinkamas žuvėdrų perėjimo sąlygas.

Žmonių pastovus lankymasis salose yra kita priežastis, dėl kurios žuvėdrų perėjimo sėkmingumas būna neįprastai mažas. Dėl nuolatinio žmonių lankymosi smėlėtose salose, žuvėdros negali sugrįžti į savo lizdus ilgą laiką, dėl to atšąla dėtys ir žūva kiaušiniuose esantys embrionai. Jei jaunikliai neseniai išsiritę, dėl besilankančių žmonių žuvėdros negali jų šildyti ir žuvėdriškai paprasčiausiai sušąla.. Neretai dalis dėčių tiesiog sutrypiami salose besilankančių žmonių. Dalis paukščių dėl dažno žmonių lankymosi salose tiesiog palieka dėtis ir tais metais į perimvietes negrįžta. Daugeliu atveju sunku riboti rekreacinę žmonių veiklą salose, todėl vienintelis sprendimas – supilti naujas salas tose vietose, kurios būtų nepatrauklios ar sunkiai pasiekiamos žmonėms.

Ši veikla bus pradėta įgyvendinti atsižvelgiant į klimatinės ir hidrologinės sąlygas. Naujų salų formavimo ar esamų tvarkymo nebūtų galima pradėti tam tikrais laikotarpiais, pvz: esant aukštam vandens lygiui pavasarinio potvynio metu arba per ledonešį. Dar vienas limituojantis veiklą įgyvendinimo laiką faktorius – paukščių perėjimo sezonas, kurio metu minėti darbai upėje ir saloje gali būti vykdomi ribotai, t.y. tik formuojant naujas salas. Todėl, įgyvendinant parengiamąją A.1.1. poveiklę, bus parengtas techninis planas (TP), numatantis žuvėdrų perimviečių gamtotvarkos priemonių įgyvendinimo laikotarpius. Techniniame plane bus numatoma kada, kur ir kaip supilamos salos žuvėdroms arba žvyru ar smėliu papildomos esamos žemos salos bei pakrančių pliažai.

VĮ VIDAUS VANDENS
KELIŲ DIREKCIJA

Rezultatų rodikliai	Įgyvendinimo terminas	Realus įgyvendinimo terminas	Informacija apie įgyvendinimą
Suformuotos naujos 8 mažos ir 1 didesnė sala bei 1 pliažas Nemuno upėje tarp Kulautuvos ir Smalininkų	11/2020		
Kalvių žvyro karjero PAST suformuotos 2 naujos žvyro salos, kurių bendras plotas sudaro 0,2 ha ir atkurtos 4 degradavusios salos ant jų pilant iškastą gruntą, kurių bendras plotas siekia 1 ha	11/2019		
Kniaupo įlankoje suformuotos 4 naujos smėlio salos, kurių bendras plotas siekia 1 ha ir 1 smėlio pliažas	11/2020		

C.2 Upinės ir mažosios žuvėdrų veisimosi buveinių atkūrimas bei būklės gerinimas septyniose jų apsaugai skirtose šalies PAST ir vienoje, tuo tikslu naujai įsteigtoje teritorijoje

Nemuno upės, žuvininkystės tvenkinių ir ežerų salų apaugimas aukšta žoline ir sumedėjusia augmenija yra įprasta ir viena pagrindinių priežasčių, dėl kurios perinčių žuvėdrų populiacija mažėja. Kol žolė yra žema, salose mielai peri upinės žuvėdros. Tačiau daugeliu atveju salos nepatrauklios žemės ūkio veiklai, todėl tinkamų sąlygų palaikymas jose dažniausiai susijęs su tikslinių gamtotvarkos priemonių planavimu ir jų tęstinumu.

Šiai problemai spręsti yra keli skirtingi būdai. Vienas jų - atstatyti optimalias perėjimo sąlygas salose ir palaikyti tinkamų sąlygų tęstinumą ateityje. Kitas būdas – sukurti alternatyvias perimvietes. Naujų perimviečių sukūrimas gali užtikrinti ilgesnį jų tinkamumą žuvėdrų perėjimui be papildomo žmonių įsikišimo, nes jose nėra susiformavusio augalams būtino dirvožemio sluoksnio. Tačiau tai priklauso ir nuo to, kokia technologija ar alternatyvios perimvietės tipas bus pasirinktas, pvz: dirbtiniai plaustai, paviršiaus uždengimas geotekstile ar kt.

Fizinis upinių žuvėdrų perimviečių naikinimas – žinoma ir aktuali problema Vasaknų žuvininkystės ūkyje, kur natūralios plaukiojančios salos nukasamos siekiant pagerinti sąlygas akvakultūrai. Tačiau žuvėdros praranda itin svarbią perimvietę šiaurės rytų Lietuvoje, kur alternatyvių veisimosi vietų upinėms žuvėdroms trūksta. Vasaknų PAST problema bus sprendžiama sukuriant alternatyvias perimvietes – gretimuose vandens telkiniuose įrengiant dirbtinius plaustus,. Ši priemonė buvo išbandyta kitose Lietuvos vietose, kur jau kitais metais stebėtas lauktas rezultatas – saugomos upinės žuvėdros noriai kūrėsi ir perėjo ant dirbtinių plaustų.

Šių veiklų įgyvendinimas prasidės kiek įmanoma greičiau, atsižvelgiant į hidrologines ir klimatinės sąlygas projekto pradžioje. Dalis šių priemonių bus įgyvendintos jau pirmaisiais

projekto metais, tuo tarpu prie kitų bus dirbama iki projekto pabaigos. Didžiausias dėmesys projekto pradžioje bus skiriamas gamtotvarkos darbams esančiose žuvėdrų perimvietėse ir naujų perimviečių sukūrimui. Limituojantis darbų vykdymo faktorius – paukščių perėjimo metas todėl praktinių darbų įgyvendinimas žuvėdrų perimvietėse bus stabdomas balandžio – liepos mėnesiais. Konkretus kiekvienos priemonės įgyvendinimo terminas ir laikas toliau aptartas kiekvienai poveiklei atskirai.

C.2.1. Upinės ir mažosios žuvėdrų tinkamų veisimosi buveinių atkūrimas, išlaikant atviras Nemuno salas dvejose Nemuno kilpų regioniniame parke esančiose PAST bei salose ties Lipliūnais.

Jau pirmaisiais projekto įgyvendinimo metais augmeniją planuojama pašalinti Nemuno upės salose, esančiose Nemuno kilpų regioniniame parke (dvejose PAST) ir Lipliūnų IBA. Per kitus du metus visose trijose teritorijose, siekiant nualinti žolinę augmeniją, salos bus reguliariai šienaujamos. Nemuno saloje tarp Prienų ir Lengveniškių esančioje PAST, 200 m² teritorijoje bus pašalinta žolinės augalijos danga. Nemuno saloje tarp Pelėšiškių ir Balbieriškio PAST bus įgyvendinta kita priemonė – geotekstile uždengta visa sala (2000 m²), o ant viršaus užpiltas žvyro sluoksnis. Ši priemonė užtikrins ilgalaikį perimvietės tinkamumą žuvėdrams. Po projekto pabaigos šios salos, atitinkamai, bus prižiūrimos LOD ir NKRP direkcijos turimais pajėgumais.

Veiklas, susijusias su Lipliūnų IBA perimviečių atkūrimu ir priežiūra, įgyvendins LOD darbuotojai. Tuo tarpu atkuriamuosius salų darbus dvejose Nemuno kilpų regioninio parko PAST vykdys samdomi rangovai. Šios paslaugos bus perkamos žolinės augmenijos ir krūmų šalinimui, salos padengimui geotekstile ir žvyro sluoksnio užpylimui ant jos. Darbus šiose PAST prižiūrės NKRP darbuotojai.

C.2.2 Upinės ir mažosios žuvėdrų veisimosi buveinių atkūrimas ir jų priežiūra tinkamai tvarkant žolinę augaliją Kretuono ežero, Niedaus ir Veisiejų ežerų bei Novaraisčio PAST.

Novaraisčio draustinyje ir Niedaus ežere esančiose salose, suvešėjusi augmenija bus pašalinta per pirmuosius du projekto metus. Pašalinus pagrindinę augmeniją iš Niedaus salos pirmaisiais metais, vėliau, kiekvienais metais iki projekto pabaigos, bus taikomas alinamasis žolinės augalijos šienavimas. Siekiant Kretuono ežero saloje atkurti tinkamas perėjimo sąlygas mažajai žuvėdrai, dalis salos (500 m²) bus užklota geotekstilės danga ir užpilta žvyro sluoksniu. Tikimasi, kad ši veikla bus įgyvendinta per 2019 m žiemą. Tačiau klimatinės sąlygos lemiančios ledo storį, svarbus, šiai priemonei įgyvendinti būtinas faktorius, todėl buveinės mažajai žuvėdrai formavimas gali būti nukeltas ir vėlesniems metams. Siekiant išnaikinti aplink Kretuono Didžiąją salą susidariusią nendrių juostą, šiltuoju metų periodu (po paukščių perėjimo sezono) trejus metus bus taikomas povandeninis nendrių pjovimas. Šios priemonės įgyvendinimo aktualumas yra ypatingos svarbos, norint saloje palaikyti tinkamą paukščių perėjimui atvirą buveinę. Siekiant išsaugoti atviras, žema žole apaugusias salos pievas, bendradarbiaujant su Aukštaitijos nacionalinio parko direkcija, LOD planuojama organizuoti

gyvulių ganymą joje. Novaraisčio, Niedaus ir Kretuono salų priežiūra po projekto pabaigos bus vykdoma turimais LOD darbuotojų ir narių pajėgumais.

Numatytas buveinių tvarkymo priemonės, visose trijose teritorijose vykdys LOD darbuotojai. Tačiau darbus, susijusius su geotekstilės klojimu ir žvyro užpylimu saloje bei povandeniniu nendrių pjovimu, Kretuone vykdys samdomi rangovai.

C.2.3. Upinės žuvėdros veisimosi buveinių formavimas bei priežiūra ant natūralių plūduriuojančių salų Vasaknų žuvininkystės tvenkinių PAST ir dirbtinių plaustų Sartų RP PAST.

Sartų regioninio parko PAST, dirbtiniai plauštai bus įrengiami iki 2019 metų žuvėdrų perėjimo sezono pradžios. Ši priemonė reikalinga kaip kompensacija dėl perimviečių trūkumo po dalies natūralių plaukiojančių salų pašalinimo Vasaknų žuvininkystės ūkyje. Tuo tarpu Vasaknų PAST esančių natūralių salų tvirtinimas prie dugno bus įgyvendintas jau po žuvėdrų perėjimo sezono. Vis dėl to, tai priklauso ir nuo tokių paslaugų, skirtų įgyvendinti numatytas priemones, pirkimo procedūrų eigos bei derinimo su žemės valdytojais. Darbus limituoja ir trumpas laikotarpis, kuomet iš žuvininkystės tvenkinių būna išleistas vanduo (rugsėjo-spalio mėn.), todėl tikėtina, jog natūralių salų tvirtinimas gali užtrukti iki kitų metų. Tačiau dirbtinių plaustų įrengimas Sartų PAST bent iš dalies turėtų kompensuoti šį upinių žuvėdrų perimviečių trūkumą Vasaknų PAST.

Praktinės šioje poveiklėje numatytos gamtosaugos priemonės, susijusios su trijų dirbtinių plaustų pagaminimu ir įrengimu Sartų PAST bei natūralių plaukiojančių salų tvirtinimu Vasaknų PAST, bus įgyvendintos samdomų rangovų jėgomis. Numatytų praktinių gamtosaugos veiklų įgyvendinimo eigą bei kokybę prižiūrės LOD darbuotojai.

Rezultatų rodikliai	Įgyvendinimo terminas	Realus įgyvendinimo terminas	Informacija apie įgyvendinimą
Niedaus ežere esančiose salose pašalinta suvešėjusi augmenija, alinamąjį šienavimą taikant kiekvienais projekto metais 4 metus	11/2022		
Dalis Kretuono ežero salos (500 m ²) užklota geotekstilės danga ir užpilta žvyro sluoksniu	04/2019		
Nendrių juostos, susidariusios aplink Kretuono Didžiąją salą (4 ha plote) naikinimas trejus metus šiltuoju laikotarpiu, taikant povandeninį nendrių pjovimą	09/2021		2018 m. buvo atliktas pirmasis nendrių juostos aplink Kretuono Didžiąją salą ir

			aplinkinių salų pakrantes, išpjovimas. Nendrės išpjautos 5,5 ha tvarkomos teritorijos plote.
Mažiausiai 5 natūralios plaukiojančios salos pritvirtintos prie dugno Vasaknų PAST	10/2020		
Pagaminti ir įrengti Sartų PAST 3 dirbtinių salų plaustai	04/2019		
Nemuno saloje tarp Pelėšiškių ir Balbieriškio PAST geotekstile uždengta visa sala (2000 m ²), ant viršaus užpiltas žvyro sluoksnis	10/2019		
201 Lipliūnų IBA salose pašalinta žolinė augmenija, alinamąjį šienavimą taikant kiekvienais projekto metais 4 metus	11/2022		2018 m. buvo atliktas pirmasis žolinės augmenijos šalinimo pakartojimas.
Novaraisčio draustinyje ir Niedaus ežere esančiose salose pašalinta sumedėjusi ir žolinė augalija	04/2019		2018 m. buvo atliktas pirmasis sumedėjusios ir žolinės augalijos šalinimo pakartojimas.
Nemuno saloje tarp Prienų ir Lengveniškių esančioje PAST, 200 m ² teritorijoje pašalinta žolinė augalija danga	10/2019		

Veiklos įgyvendinimo 2018 m. apžvalga:

2018 m. rugpjūčio mėn. tiekėjų apklausos raštu būdu buvo atliktas nendrių išpjovimo Kretuono ežero Didžiojoje ir aplinkinėse salose augalų vegetacijos metu paslaugų pirkimas. Pagal 2018 m. rugpjūčio 28 d. paslaugų sutartį buvo aliktos nendrių išpjovimo vandenyje

Kretuono ežero Didžiosios salos ir aplinkinių salų pakrantėse paslaugos. Nendrės išpjautos 5,5 ha tvarkomos teritorijos plote. 2019 – 2021 m. laikotarpiu numatyti dar du nendrynų šienavimo pakartojimai.

Lipliūnų IBA salose 2018 m. pirmą kartą buvo pašalinta žolinė augmenija rugpjūčio mėn. Šios darbus atliko LOD gamtotvarkos specialistai. Ateityje tokius darbus planuojama vykdyti kasmet.

Niedaus ežere esančiose salose jau 2018 m. pirmą kartą buvo pašalinta sumedėjusi ir žolinė augalija. Šios darbus atliko LOD gamtotvarkos specialistai. Ateityje tokius darbus planuojama vykdyti kasmet.

Papildomų apsaugos priemonių žuvėdroms įdiegimas (C3)

Pagrindinis veiklos tikslas – išvengti arba, pagal galimybes, sumažinti mažųjų ir upinių žuvėdrų jauniklių bei lizdų sunaikinimą. Žemiau aprašytos priemonės yra suplanuotos visose žuvėdrų apsaugai skirtose PAST. Tačiau numatytos priemonės bus įgyvendinamos tik žuvėdrų perėjimo vietose, o ne visame saugomų teritorijų plote. Be to, jų apimtys toje pačioje PAST gali skirtis atskirais metais, priklausomai nuo perinčių žuvėdrų ir jų veisimosi vietų/kolonijų skaičiaus. Abi apsaugos priemonės (slėptuvės ir išpėjamieji ženklai) bus įdiegtos jau 2019-ųjų pavasarį.

Slėptuves ir išpėjamuosius ženklus, skirtus žuvėdrų apsaugai, įrengs LOD darbuotojai, pasitelkę atitinkamų saugomų teritorijų darbuotojus.

C.3.1. Stogelio formos slėptuvių įrengimas veisimosi buveinėse.

Šioje poveiklėje numatyta priemonė, pirmiausiai, skirta sumažinti plėšrūnų keliamą grėsmę. Tuo pačiu žmogaus lankomose vietose jos apsaugo žuvėdrų jaunikius nuo sutrypimo.

Neigiamas plėšrūnų poveikis aktualus daugelyje žuvėdrų apsaugai skirtų PAST. Reikšmingai neigiamas sidabrinių ir kaspijinių kirų poveikis perinčioms žuvėdroms pastebimas dvejose PAST – Kretuono ežero saloje, Niedaus ežero saloje ir Novaraisčio ornitologiniame draustinyje. Kanadinių audinių neigiamas poveikis registruotas dar dvejose žuvėdrų apsaugai skirtose PAST – Nemuno deltoje ir Niedaus ornitologiniame draustinyje, tačiau jis gali tapti bet kurioje žuvėdrų perėjimo vietoje. Plikose smėlėtose ar upių salelėse pavojų žuvėdrų jaunikiams kelia ir varniniai bei kai kurie plėšrieji paukščiai.

Projekto metu, per keturis perėjimo sezonus, bus įrengta 600 „pastogės“ tipo slėptuvių, skirtų žuvėdrų jauniklių apsaugai. Slėptuvės bus įrengiamos perėjimo sezono metu žuvėdrų apsaugai skirtose PAST. Vienoje slėptuvėje galės pasislėpti keli žuvėdrų jaunikliai vienu metu. Be to, jaunikliai žuvėdrų kolonijoje ritasi ne vienu metu, todėl vieniems jau mankštinant sparnus skrydžiui, kiti naudosis slėptuvėmis. Todėl slėptuvių konkrečioje PAST bus mažiau, nei žuvėdrų lizdų. Po perėjimo sezono slėptuvės bus surenkamos LOD ir panaudojamos kitą pavasarį. Maždaug 400 slėptuvių bus įrengtos jau 2019 -ųjų pavasarį, tuo tarpu 200 likusių bus gaminamos kompensuoti dingusias slėptuves, kas atsitinka pakilus vandens lygiui upėse, dėl vandalizmo ar tiesiog neradus slėptuvių tarp suaugusios žolės. Dalis naujai pagamintų slėptuvių

bus naudojamos kitais projekto metais, įrengiant jas naujai supiltose salose bei dirbtiniuose plaustuose.

Slėptuvės, pirmiausiai, numatytas tose PAST, kuriose reguliariai stebimas stambiujų kirų neigiamas poveikis žuvėdrų kolonijoms – sidabriniai ir kaspijiniai kirai neretai sunaikina žuvėdrų jaunikius. Minėta problema aktuali Kretuono ežero saloje, Novaraisčio draustinyje ir Niedaus ornitologiniame draustinyje. Slėptuvės bus įrengiamos ir plikose smėlėtose salelėse, kur žuvėdrų jaunikliai neturi natūralių slėptuvių. Tokios vietos yra Kalvių žvyro karjere, Nemuno deltoje, Nemuno atkarpose tarp Kulautuvos ir Smalininkų, Prienų ir Lengveniškių, Pelėšiškių ir Balbieriškio. Slėptuvės bus įrengtos ir ant dirbtinių plaustų Sartų PAST.

C.3.2. Įspėjamųjų ženklų įrengimas veisimosi buveinėse.

Šioje poveiklėje numatyta priemonė, pirmiausiai, skirta sumažinti trikdymo ir lizdų sunaikinimo grėsmes.

Trikdymas – aktuali problema perinčioms upinėms ir mažosioms žuvėdroms. Didžiausias trikdymo neigiamas poveikis stebimas tuomet, kai žuvėdrų veisimosi buveinės naudojamos rekreacijai: žvejybai, poilsiavietėms ir kitiems ilgesniems žmonių apsilankymams veisimosi metu žuvėdrų užimtose salose. Ši problema aktuali keturiose iš devynių žuvėdrų apsaugai įsteigtų PAST. Didžiausias rekreacijos neigiamas poveikis stebimas Nemuno smėlėtose salose, kuriose mažųjų žuvėdrų apsaugai įsteigtos PAST.

Dėl minėto poveikio žuvėdros palieka lizdus ar jaunikius ilgesniam laikui, per kurį kiaušiniuose esantys žuvėdrų embrionai ar jaunikliai sušąla ir neišgyvena iki juos pradeda šildyti tėvai. Dalis lizdų sunaikinami tiesiogiai – sutrypiami. Dalis tėvų palieka dėtis dėl ligai trunkančio ar intensyvaus žmonių lankymosi veisimosi vietose. Tuo tarpu nedideli žuvėdriukai, jei nemaitinami visą dieną, taip pat nugaišta. Neretai nebūna teisinio pagrindo uždrausti žmonių lankymąsi salose, todėl bene vienintelė priemonė sumažinti šią problemą – prevenciniai veiksmai žuvėdrų veisimosi metu. Įrengus įspėjamuosius ženklus, lankytojai bus perspėjami apie jų neigiamą poveikį salose perinčioms žuvėdroms.

Projekto metu, per keturis žuvėdrų perėjimo sezonus, bus įrengta 200 įspėjamųjų ženklų. Įspėjamieji ženklai kiekvienais metais bus įrengiami žuvėdrų apsaugai įsteigtose PAST prieš prasidedant mažųjų žuvėdrų perėjimo sezonui. Pasibaigus perėjimo sezonui, LOD darbuotojai surinks įspėjamuosius ženklus ir juos vėl naudos kitą pavasarį. 2019 metais planuojama įrengti apie 80 įspėjamųjų ženklų. Likę 120 įspėjamųjų ženklų bus gaminami kitais metais ir naudojami dėl įvairių galimų priežasčių dingus pirmiesiems (potvyniai, vandalizmas ir kt.) ar suformavus naujas salas Nemuno upėje, Kalvių žvyro karjere bei įrengus dirbtines plaukiojančias platformas Sartų RP PAST. Tačiau visų pirma įspėjamieji ženklai bus naudojami prioritinėse teritorijose, kur neigiamas rekreacijos poveikis žuvėdroms yra žinomas – Nemuno deltoje ir kitose trijose Nemuno upėje esančiose PAST. Kaip prevencinė priemonė, įspėjamieji ženklai bus įrengiami ir kitose žuvėdrų apsaugai skirtose PAST, kur žmonių lankymasis taip pat galimas: Kretuono ežero saloje, Novaraisčio ir Niedaus ornitologiniuose draustiniuose. Tuo tarpu Vasaknų žuvininkystės tvenkinių PAST, ženklai nebus įrengiami dėl ribojamo pašalinių žmonių lankymosi, o dalyje Nemuno deltos ir Nemuno upėje ties Lipliūnais - dėl griežtos pasienio zonoje vykdomos lankytojų kontrolės.

Rezultatų rodikliai	Įgyvendinimo terminas	Realus įgyvendinimo terminas	Informacija apie įgyvendinimą
Per 4 perėjimo sezonus žuvėdrų apsaugai įsteigtose PAST 9 salose įrengta 600 vnt. „pastogės“ tipo slėptuvių, skirtų žuvėdrų jauniklių apsaugai	05/2022		
Per 4 žuvėdrų perėjimo sezonus žuvėdrų apsaugai įsteigtose PAST 9 salose įrengta 200 įspėjamųjų ženklų	05/2022		

C.4 Rūšių apsaugos specialių priemonių planavimas

C.4.1 Naujos PAST steigimas Nemuno upės salose ties Lipliūnais ir Sartų RP PAST saugomų paukščių sąrašo papildymas nauja tiksline rūšimi – upine žuvėdra.

Nemuno aukštupyje ties Lipliūnų gyvenvietėje esanti Nemuno sala įtraukta į tarptautinę svarbių paukščiams teritorijų (IBA) duomenų bazę, kaip svarbi mažųjų žuvėdrų perėjimo vieta. Nors ši teritorija ir atitinka PAST kriterijus, tačiau iki šiol ji neturi specialaus žuvėdrų apsaugai būtino teisinio apsaugos statuso. Siekiant šiai teritorijai suteikti PAST statusą, LOD prieš keletą metų inicijavo pasitarimą su LR aplinkos ministerijos (AM) specialistais. Jame buvo pritarta principinei nuostatai Nemuno ruože ties Lipliūnais įsteigti PAST, kuri papildytų Natura 2000 teritorijų nacionalinį tinklą. AM, kaip atsakinga institucija, išsipareigojo teikti teisinę pagalbą projekto komandai naujos PAST steigimo metu. Atskirai buvo diskutuojama dėl upinės žuvėdros būklės Sartų PAST. Šiuo metu ši Natura 2000 teritorija nėra įsteigta upinės žuvėdros apsaugai. Tačiau LOD iš esmės susitarė su AM, jog jei perinčių upinių žuvėdrų skaičius, įdiegtų specialių biotechninių priemonių dėka pasiektų upinių žuvėdrų apsaugai svarbios teritorijos steigimo kriterijus (40 porų), AM įtrauktų papildytą Sartų PAST saugomų tikslinių paukščių rūšių sąrašą, įrašant ir šias žuvėdras.

Naujos PAST įteisinimo procesą, kartu su Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos specialistais organizuos ir vykdys LOD projekto darbuotojai. Papildomai bus perkamos teritorinio planavimo ekspertų paslaugos.

C.4.2 Pasiūlymų dėl Europos žuvininkystės fondo specialios priemonės, skirtos upinės žuvėdros apsaugai, parengimas.

Šiuo metu Lietuvoje užregistruota apie 20 akvakultūros ūkių. Dvejuose iš šešių akvakultūros ūkių, turinčių PAST statusą, tikslinės apsaugos rūšys yra upinė ir mažoji žuvėdra. Tačiau jei akvakultūros ūkiuose būtų įgyvendintos nesunkiai įgyvendinamos ir jau praktikoje patikrintos specialios apsaugos priemonės, žymiai daugiau šių ūkių taptų svarbiais saugant upines ir mažąsias žuvėdras, taip pagerinant jų apsaugos statusą visos šalies mastu. Pati

realiausia galimybė, norint įgyvendinti specialias žuvėdrų apsaugos priemones, šalies akvakultūros ūkiuose – ES žuvininkystės fondo Nacionalinė akvakultūros ūkių aplinkosaugos programa (Programa). Tačiau ją rengiant yra būtina specialistų pagalba. Jie ne tik išaiškintų tokių priemonių įgyvendinimo svarbą minėtos Programos rengėjams, bet ir pateiktų siūlymus dėl jų parengimo, įgyvendinimo ir kontrolės. Tam būtinas išsamus situacijos ir rekomendacijų pristatymas, pagrįstas tyrimų duomenimis ir praktiniais pastebėjimais bei sąmatų paskaičiavimais. Ne mažiau svarbus yra ir rengiamų siūlymų derinimas su suinteresuotomis institucijomis, gaunant jų tinkamą palaikymą. Numatyta šiuos darbus pradėti jau projekto pirmaisiais įgyvendinimo metais. Rengiant siūlymus bus tariamasi su pagrindinėmis suinteresuotomis šalimis – Žuvininkystės departamentu prie žemės ūkio ministerijos ir Aplinkos ministerija.

Už šios veiklos abiejų poveikių įgyvendinimą yra atsakinga LOD.

Rezultatų produktai	Projekto paraiškoje numatytas įgyvendinimo terminas	Numatomas realus įgyvendinimo terminas	Informacija apie įgyvendinimą
LR aplinkos ministro įsakymas dėl Nemuno salos ties Lipliūnų gyvenvietė PAST statuso suteikimo ir Sartų RP PAST saugomų paukščių sąrašo papildymo tikslinė rūšimi – upine žuvėdra	03/2022		
Aplinkos ministro įsakymas dėl Nemuno salų ties Lipliūnų gyvenvietė PAST įsteigimo	05/2022		
Parengtos rekomendacijos dėl Europos žuvininkystės fondo specialiosios priemonės, skirtos upinės žuvėdros apsaugai	11/2020		

Rezultatų rodikliai	Įgyvendinimo terminas	Realus įgyvendinimo terminas	Informacija apie įgyvendinimą
Standartizuota Duomenų forma dėl Sartų RP PAST įsteigimo papildyta, įtraukiant upinę žuvėdrą kaip tikslinę rūšį, ir papildyta forma pateikta atsakingoms institucijoms tvirtinimui.	10/2021		

Rekomendacijos dėl Europos žuvininkystės fondo specialiosios priemonės pakeitimo, skirtos upinės žuvėdros apsaugai, pateiktos atsakingoms institucijoms	11/2021		
Oficialios Nemuno salų ties Lipliūnų gyvenvietėje PAST įsteigimo procedūros pradėtos	11/2018		Numatomos pradėti 2019 m. I ketv. LOD kreipimusi su prašymu inicijuoti steigimo procedūras į VSTT
Standartizuota Duomenų forma dėl Nemuno salų ties Lipliūnų gyvenvietėje PAST įsteigimo užpildyta, įtraukiant mažąją žuvėdrą kaip tikslinę rūšį, ir užpildyta forma pateikta atsakingoms institucijoms tvirtinimui.	03/2022		

Veiklos įgyvendinimo 2018 m. apžvalga:

Paskutinį 2018 m. ketvirtį LOD iniciavo susitikimą su VSTT atstovais dėl Nemuno salų ties Lipliūnų gyvenvietėje steigimo procedūrų. Susitikimo metu buvo nutarta, kad LOD turi kreiptis su prašymu inicijuoti steigimo procedūras į VSTT, kas ir bus padaryta 2019 m. I ketvirtį. Taip pat buvo surinkta informacija apie rūšies gausumo pokytį pastaraisiais metais, kadangi siekiant suteikti teritorijai Paukščių apsaugai svarbios teritorijos statusą (PAST) mažųjų žuvėdrų apsaugai, ji turi atitikti kriterijus, nustatytus 2008 m. liepos 2 d. LR Aplinkos ministro įsakyme Nr. D1-358 „Dėl paukščių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijų patvirtinimo“.

3.3. PROJEKTO VEIKLŲ POVEIKIO STEBĖSENOS VEIKLOS

D.1 Projekto stebėseną

Veikla apima projekto veiklų įgyvendinimo pažangos, įgyvendintų veiklų poveikio upinių ir mažųjų perinčių populiacijų būklei jų apsaugai skirtame tinkle, jame perinčių paukščių prisirišimo prie veisimosi teritorijų ir projekto siekiamų rodiklių stebėseną.

D.1.1. Projekto veiklų stebėseną

Ši poveiklė skirta stebėti projekto veiklų įgyvendinimo eigą, pažangą ir poveikį siekiant įgyvendinti projekto tikslus. Todėl ypatingas dėmesys bus skiriamas praktinių gamtosauginių veiklų įgyvendinimo (C) bei tam būtinų parengiamųjų (A) veiklų stebėsenai, kas tiesiogiai susiję su saugomų žuvėdrų būkle.

Tačiau bus sekama ir kitų projekto veiklų: viešinimo (E), administravimo (F), o taip pat stebėsenos (D) įgyvendinimo pažanga, suplanuoto jų įgyvendinimo grafiko terminai bei pasiekti rodikliai, kurie numatomi kaip projekto sėkmės indikatoriai.

Kadangi žymi dalis stebimų veiklų ir jų įgyvendinimo pažangos indikatoriai yra tiesiogiai susiję su projekto praktinės gamtosaugos veiklomis, jau projekto įgyvendinimo metu turėtų pasimatyti jų poveikis upinių ir mažųjų žuvėdrų PAST perinčioms populiacijoms bei jų buveinėms. Tai parodys ne tik įgyvendintų gamtotvarkos darbų efektyvumą, bet ir žuvėdrų veisimosi buveinių tvarkymo darbų plano koregavimą pagal stebėsenos metu nustatomą poreikį.

Informacija apie pasiektus projekto rodiklius, kurie apima ir viešinimo veiklas, bus kasmet pateikiama projekto priežiūros komitetui ir, remiantis pastarojo sprendimais bei siūlymais, būtini pakeitimai bus įtraukti į atnaujintas projekto veiklų įgyvendinimo stebėsenos schemas, kartu keičiant ir siekiamų indikatorių reikšmes.

D.1.2 Ex-ante ir ex-post perinčių žuvėdrų monitoringas

Ši poveiklė apima veiklas, skirtas upinių ir mažųjų žuvėdrų perinčių populiacijos gausos, perėjimo sėkmingumo ir veisimosi buveinių būklės stebėjimui šių rūšių apsaugai įsteigtose PAST. Taip pat bus stebimi abiejų žuvėdrų paplitimo bei veisimosi buveinių pasirinkimo ypatumai projekto teritorijose bei maisto paieškai naudojamos teritorijos dydis (teritorija, kurioje perinčios žuvėdros lankosi ieškodami maisto). Monitoringo duomenų rinkimo metodika turi būti parengta prieš prasidedant pirmajam perinčių žuvėdrų stebėjimo sezonui.

Monitoringo metu sukaupti duomenys ir rezultatai yra tiesiogiai susiję su praktinės gamtosaugos (C.) veiklomis, todėl gerai atspindės pastarųjų poveikį perinčių žuvėdrų populiacijų bei veisimosi buveinių būklei.

Siekiant nustatyti maisto paieškai naudojamos teritorijos dydį bei prisirišimą prie konkrečios perimvietės skirtingais skirtingais veisimosi sezonais, bus sugauta 30 perinčių upinių žuvėdrų, ant kurių nugarų bus pritvirtinti nedideli GPS siūstuvėliai. Jų dėka bus stebimi pažymėtų paukščių skraidymo tarp perėjimo ir maitinimo vietų maršrutai.

Visi stebėsenos rezultatai bus suvedami į GIS duomenų bazę, kad ilgalaikėje perspektyvoje kiek įmanoma tiksliau įvertinti stebimų rūšių apsaugos būklę ir įgyvendintų

projekto veiklų poveikį saugomoms žuvėdroms ir jų buveinių būklei. Remiantis šiais duomenimis, bus galima pateikti reikalavimus ir rekomendacijas tolimesnei upinių ir mažųjų žuvėdrų apsaugos strategijai šioms rūšims įsteigtose PAST, tame tarpe rengiamiems šių teritorijų gamtotvarkos planams (A.1).

Rezultatų produktai	Projekto paraiškoje numatytas įgyvendinimo terminas	Numatomas realus įgyvendinimo terminas	Informacija apie įgyvendinimą
Parengta 2020 m. Ex-ante ir ex-post projekto veiklų veiksmingumo stebėsenos ataskaita	01/2021		
Parengta 2021 m. Ex-ante ir ex-post projekto veiklų veiksmingumo stebėsenos ataskaita	01/2022		
Parengta 2018 m. projekto veiklų įgyvendinimo stebėsenos ataskaita	03/2019		2018 m. pradėta rengti projekto veiklų įgyvendinimo stebėsenos ataskaita
Parengta 2019 m. projekto veiklų įgyvendinimo stebėsenos ataskaita	03/2020		
Parengta 2020 m. projekto veiklų įgyvendinimo stebėsenos ataskaita	03/2021		
Parengta 2021 m. projekto veiklų įgyvendinimo stebėsenos ataskaita	03/2022		
Parengta 2022 m. projekto veiklų įgyvendinimo stebėsenos ataskaita	08/2022		
Parengta galutinė ex-ante ir ex-post projekto veiklų veiksmingumo stebėsenos ataskaita	08/2022		
Parengta 2019 m. Ex-ante ir ex-post projekto veiklų veiksmingumo stebėsenos ataskaita	01/2020		

Rezultatų rodikliai	Įgyvendinimo terminas	Realus įgyvendinimo terminas	Informacija apie įgyvendinimą

30 GPS siųstuvais pažymėtų upinių žuvėdrų	06/2020		
---	---------	--	--

Veiklos įgyvendinimo 2018 m. apžvalga:

Parengta 2018 m. projekto veiklų įgyvendinimo stebėsenos ataskaita, kuri bus teikiama projekto Stebėsenos komiteto nariams jo svarstymui ir tvirtinimui. Patvirtinta ataskaita bus skelbiama projekto interneto svetainėje www.lifeterns.lt

D.2 Projekto ekosistemų paslaugų ir socio-ekonominių sąlygų vertinimas

Veiklos poveiklės:

D.2.1 Ekosistemų paslaugų vertinimas projekto įgyvendinimo teritorijose

D.2.2. Projekto poveikio socio-ekonominių sąlygų vertinimas

Projekto metu bus vykdomos gamtovarkinės buveinių atkūrimo veiklos, o veiklos pokyčiams vertinti numatoma išigyti ekosistemų paslaugų (toliau tekste- EP) ir socio-ekonominio vertinimo paslaugas. EP analizė bus pateikta ataskaitoje, kurioje bus apžvelgta, kokias paslaugas gali teikti projekto teritorijose esančios ekosistemos. Ataskaitos parengimas apims tris etapus: pirmoje ataskaitos dalyje bus nustatyta EP vertinimo metodologija, taip pat identifiikuotos pradinės vertinamų kriterijų vertės. Ši ataskaita bus parengta baigiantis pirmiems projekto įgyvendinimo metams, t.y. 2019 m. birželio mėnesį. Antroji (vidurio laikotarpio) ataskaita įvertins projekto pažangą per pirmus du metus. Galutinė ataskaitos dalis pasirodys projekto pabaigoje ir joje bus pristatyta viso projekto metu sukaupta informacija bei pateikti apibendrinimai.

Socio-ekonominių paslaugų vertinimo tikslas yra įvertinti projekto poveikį socio-ekonominėms sąlygoms, taip pat įvertinti kokią socio-ekonominių poveikį vietinėms bendruomenėms turėjo vykdytos veiklos. Ypatingas dėmesys bus skiriamas pilotinio ir demonstracinio pobūdžio veikloms, pvz. tokios kaip tarpsektorinis bendradarbiavimas įgyvendinant praktines gamtovarkines veiklas, GPS siųstuvų naudojimas ir pan. Šis vertinimas taip pat bus pristatytas ataskaitoje, kurioje ir bus apibrėžtas projekto veiklų socio-ekonominis poveikis ir taikyti metodai. Ataskaita apims taip pat ir kaštų- naudos analizę. Dokumento parengimas apims tris etapus.

Rezultatų produktai	Projekto paraiškoje numatytas įgyvendinimo terminas	Numatomas realus įgyvendinimo terminas	Informacija apie įgyvendinimą

VĮ VIDAUS VANDENS KELIŲ DIREKCIJA

Ekosistemų paslaugų vertinimo projekto įgyvendinimo teritorijose I ataskaita	06/2019		
Ekosistemų paslaugų vertinimo projekto įgyvendinimo teritorijose II ataskaita	11/2020		
Projekto poveikio socio-ekonominių sąlygų vertinimo I ataskaita	06/2019		
Projekto poveikio socio-ekonominių sąlygų vertinimo II ataskaita	11/2020		
Ekosistemų paslaugų vertinimo projekto įgyvendinimo teritorijose galutinė ataskaita	07/2022		
Projekto poveikio socio-ekonominių sąlygų vertinimo galutinė ataskaita	07/2022		

Rezultatų rodikliai	Įgyvendinimo terminas	Realus įgyvendinimo terminas	Informacija apie įgyvendinimą
Įsigytos ekosistemų paslaugų vertinimo projekto įgyvendinimo teritorijose išorinės paslaugos	12/2018		Parengti ekosistemų paslaugų vertinimo projekto įgyvendinimo teritorijose išorinės paslaugų pirkimo dokumentai
Įsigytos projekto poveikio socio-ekonominių sąlygų vertinimo išorinės paslaugos	01/2019		

Veiklos įgyvendinimo 2018 m. apžvalga:

2018 m. gruodžio mėn. parengti ekosistemų paslaugų vertinimo projekto įgyvendinimo teritorijose išorinės paslaugoms įsigyti pirkimo tiekėjų apklausos raštu būdu dokumentai.

VĮ VIDAUS VANDENS
KELIŲ DIREKCIJA

Pradėti rengti projekto poveikio socio-ekonominių sąlygų vertinimo išorinės paslaugų pirkimo dokumentai.

D.3 LIFE projekto rodiklių pasiekimo stebėseną

Šios veiklos tikslas – stebėti ir įvertinti LIFE projekto rodiklių pasiekimą. Rodiklių pasiekimo pažanga bus stebima viso projekto įgyvendinimo laikotarpiu, siekiant laiku identifikuoti galimas grėsmes ir numatyti priemones grėsmių pašalinimui. Projekto rodikliai prisidės prie visos LIFE programos pasiekimų.

Projekte bus stebimas gamtinių resursų panaudojimas– numatoma, kad kasmet 1820 tonų žvyro bus tikslingai panaudota salų supylimui Nemuno upėje ir Kalvių karjere. Bus vykdoma ir atvirų, žuvėdrų perėjimui tinkamų buveinių ploto dinamikos, perinčių žuvėdrų porų gausos pokyčių stebėseną bei vertinamas viešinimo veiklų poveikis.

Rezultatų produktai	Projekto paraiškoje numatytas įgyvendinimo terminas	Numatomas realus įgyvendinimo terminas	Informacija apie įgyvendinimą
Kartu su projekto pažangos ataskaita aktualizuotos LIFE projekto rodiklių pasiekimo reikšmės	11/2019		
Kartu su projekto galutine ataskaita aktualizuotos LIFE projekto rodiklių pasiekimo reikšmės	03/2023		
Kartu su projekto vidurio laikotarpio ataskaita aktualizuotos LIFE projekto rodiklių pasiekimo reikšmės	01/2021		
Kartu su projekto pažangos ataskaita aktualizuotos LIFE projekto rodiklių pasiekimo reikšmės	04/2022		

3.4. VISUOMENĖS INFORMAVIMO IR REZULTATŲ SKLAIDOS VEIKLOS

VĮ VIDAUS VANDENS
KELIŲ DIREKCIJA

Už visuomenės informavimą ir rezultatų sklaidą yra atsakingas pagrindinis paramos gavėjas – Lietuvos ornitologų draugija, o kiti projekto partneriai prisidės prie šių veiklų įgyvendinimo.

Visuomenės informavimas ir rezultatų sklaida apima keturias svarbiausias veiklas ir jų poveikles:

E.1 Informacijos teikimas plačiajai visuomenei

Veiklos poveiklės:

E.1.1. Projekto viešinimo plano parengimas;

E.1.2. Bendradarbiavimas su žiniasklaida;

E.1.3. Projekto svetainės sukūrimas.

Projekto pradžioje buvo parengtas viešinimo planas, kuriame numatyta, kokios viešinimo priemonės ir kokios veiklos yra skirtos skirtingoms suinteresuotoms grupėms ir institucijoms. Dalis veiklų bus nukreiptos į visuomenės informavimą – tuo tikslu numatoma paskelbti straipsnius ir reportažus apie žuvėdrų apsaugos problemas ir projekto vykdomas veiklas regioninėje ir nacionalinėje žiniasklaidoje. Pagrindinis informacijos šaltinis, kuriame bus sutelkta visa informacija susijusi su projektu – interneto svetainė, kuri nuolatos bus papildoma aktualia informacija lietuvių ir anglų kalbomis.

Rezultatų produktai	Projekto paraiškoje numatytas įgyvendinimo terminas	Numatomas realus įgyvendinimo terminas	Informacija apie įgyvendinimą
Parengti ir publikuoti 5 straipsniai	08/2021		2018 m. buvo parengtas ir publikuotas 1 straipsnis žurnale „Paukščiai“
Parengtas galutinis projekto viešinimo planas	09/2018	09/2018	Parengtas projekto viešinimo planas
Parengtas straipsnis moksliniame leidinyje apie žuvėdrų ekologijos ypatumus ir apsaugos problem sprendimo būdus.	07/2022		

Rezultatų rodikliai	Įgyvendinimo terminas	Realus įgyvendinimo terminas	Informacija apie įgyvendinimą
Veikianti projekto interneto svetainė	12/2018		2018 m. gruodžio mėn. parengti interneto svetainės sukūrimo ir susijusių paslaugų (logotipo, IT produktų ir kt.) paslaugų pirkimo dokumentai.
Parengti ir ištransliuoti 9 radijo/TV reportažai	08/2022		
Parengta ir publikuota vietos ar nacionalinėje spaudoje 20 straipsnių	08/2022		2018 m. buvo parengtas ir publikuotas 1 straipsnis žurnale „Paukščiai“

Veiklos įgyvendinimo 2018 m. apžvalga:

2018 m. rugsėjo mėn. parengtas projekto viešinimo planas anglų kalba, kuris bus teikiamas projekto Stebėsenos komiteto nariams jo svarstymui ir tvirtinimui. Patvirtintas viešinimo planas bus paskelbtas projekto interneto svetainėje www.lifeterns.lt

2018 m. gruodžio mėn. buvo parengti projekto interneto svetainės sukūrimo ir susijusių paslaugų, tokių kaip: projekto interneto svetainės talpinimo ir techninio aptarnavimo, reklaminių skydelių sukūrimo, IT produktų sukūrimo, projekto logotipo sukūrimo ir jo naudojimo aprašo sukūrimo, tiekėjų apklausos raštu būdu pirkimo dokumentai.

2018 m. buvo parengtas ir publikuotas 1 straipsnis žurnale „Paukščiai“ Nr. 39 (2018/3) „LOD pradėjo žuvėdrų apsaugai skirtą projektą“, 2 straipsniai buvo publikuoti LOD interneto portale www.birdlife.lt ir LOD socialiniame tinkle.

E.2 Apsaugos problemų viešinimas suinteresuotoms asmenų grupėms/institucijoms

Veiklos poveiklės:

VĮ VIDAUS VANDENS
KELIŲ DIREKCIJA

E.2.1. Susitikimas su suinteresuotų asmenų grupėmis/institucijomis projekto įgyvendinimo vietose;

E.2.2. Seminarai su skirtingų sektorių šalies institucijomis, susijusiomis su žuvėdrų apsauga;

E.2.3. Praktiniai mokymai specialistams apie tinkamą žuvėdrų buveinių tvarkymą po projekto pabaigos.

Įgyvendinant LIFE TERNS projektą, didelis dėmesys bus skirtas suinteresuotų institucijų įtraukimui ir jų pajėgumų panaudojimui užtikrinant upinių ir mažųjų žuvėdrų apsaugą Lietuvoje. Projekte numatyta suorganizuoti 5 renginius regionuose su vietine bendruomene ir atsakingomis institucijomis, taip pat 4 nacionalinio lygmens susitikimus, kuriuose dalyvautų ne tik aplinkosaugos sektoriaus darbuotojai, tačiau ir kitų susijusių sektorių - vandens transporto kelių, tvenkinių - atstovai ir savininkai. Siekiant užtikrinti ilgalaikį efektą žuvėdrų apsaugai svarbiose teritorijose, kuriose bus atlikti gamtovarkiniai darbai, baigiantis projektui bus organizuoti praktiniai mokymai LOD savanoriams ir už teritorijų priežiūrą atsakingiems specialistams. Tik nuosekliai ir tikslingai įgyvendinamos tvarkymo priemonės užtikrins stabilią žuvėdrų populiaciją ilgalaikėje perspektyvoje.

Rezultatų produktai	Projekto paraiškoje numatytas įgyvendinimo terminas	Numatomas realus įgyvendinimo terminas	Informacija apie įgyvendinimą
Seminarų su skirtingų sektorių šalies institucijomis, susijusiomis su žuvėdrų apsauga (4) dalyvių sąrašai, pranešėjų pristatymai, nuotraukos	11/2021		2018 lapkričio 6 d. suorganizuotas pristatymo renginys-seminaras įvairioms suinteresuotoms institucijoms.
Praktinių mokymų specialistams apie tinkamą žuvėdrų buveinių tvarkymą po projekto pabaigos (2) dalyvių sąrašai, nuotraukos	07/2021		
Susitikimų su suinteresuotų asmenų grupėmis/institucijomis projekto įgyvendinimo vietose (5) dalyvių sąrašai, nuotraukos	07/2021		

Rezultatų rodikliai	Įgyvendinimo terminas	Realus įgyvendinimo terminas	Informacija apie įgyvendinimą
Suorganizuoti 2 praktiniai mokymai apie tinkamą žuvėdrų buveinių tvarkymą Metinių LOD narių visuotinių susirinkimų metu	07/2021		
Suorganizuoti 5 susitikimai su suinteresuotų asmenų grupėmis/institucijomis projekto įgyvendinimo vietose	07/2021		
Suorganizuoti 4 seminarai su skirtingų sektorių šalies institucijomis, susijusiomis su žuvėdrų apsauga	11/2021		2018 lapkričio 6 d. suorganizuotas pristatymo renginys-seminaras įvairioms suinteresuotoms institucijoms.
Suorganizuoti 2 praktiniai mokymai specialistams apie tinkamą žuvėdrų buveinių tvarkymą po projekto pabaigos	07/2022		

Veiklos įgyvendinimo 2018 m. apžvalga:

2018 m. lapkričio 6 d. Nacionaliniame lankytojų centre įvyko projekto pristatomasis renginys. Lietuvos ornitologų draugija pristatė projektą, jo pagrindines gamtosaugines bei stebėsenos, visuomenės informavimo ir kitas viešinimo veiklas, siekiamus rezultatus bei aptarė saugomų teritorijų direkcijų, kitų suinteresuotų institucijų ir projekto partnerių bendradarbiavimo galimybes. Renginyje dalyvavo 26 dalyviai.

E.3 Projekto rezultatų ir patirties sklaida suinteresuotoms nacionalinėms ir tarptautinėms tikslinėms grupėms

Veiklos poveiklės:

E.3.1. Projekto rezultatų ir patirties sklaida tarptautinėms gamtosaugos sektoriaus organizacijoms;

E.3.2. Tarptautinis tarpžinybinis ir mokslinis seminarai projekto tematika;

E.3.3. Bendradarbiavimas su kitais, panašios tematikos projektais.

VĮ VIDAUS VANDENS
KELIŲ DIREKCIJA

Nuo 1994 metų LOD Lietuvoje atstovauja tarptautinei gamtosauginei organizacijai Birdlife International, kuri vienija daugiau nei 100 pasaulio šalių partnerius, besirūpinančius paukščių ir jų gyvenamosios aplinkos apsauga. LOD atstovai reguliariai dalyvauja metiniuose susitikimuose, kuriuose aptariamos paukščių apsaugos problemos Europoje, todėl numatoma projekto patirtimi pasidalinti šiuose susitikimuose, kaip ir kasmet vykstančiuose Buveinių bei Paukščių direktyvų ekspertų darbo grupės susitikimuose.

Projekto pasiekimai bus pristatyti tarptautiniame tarpžinybiniame bei moksliniuose seminaruose projekto tematika. Jus numatyta organizuoti paskutiniais projekto įgyvendinimo metais, kai bus pasiekta didžioji dalis tikslų. Seminaruose bus galima pasidalinti stebėjimų informacija, kurią suteiks prie upinių žuvėdrų pritvirtinti siūstuvai.

Svarbi LIFE programos finansuotų projektų veikla – bendradarbiavimas su kitais, panašios tematikos projektais.

Rezultatų produktai	Projekto paraiškoje numatytas įgyvendinimo terminas	Numatomas realus įgyvendinimo terminas	Informacija apie įgyvendinimą
Tarptautinių seminarų ir susitikimų su NVO bei mokslo institucijų atstovais (5) dalyvių sąrašai, pranešėjų pristatymai, nuotraukos	05/2022		2018 m. rugsėjo 20-21 d. LOD atstovai dalyvavo ir pristatė projektą Baltijos šalių LIFE projektų seminare Klaipėdoje
Tarptautinio tarpžinybinio seminaro dalyvių sąrašas, pranešėjų pristatymai ir nuotraukos	05/2022		
Projekto tarptautinio seminaro informacinė medžiaga	05/2022		

Rezultatų rodikliai	Įgyvendinimo terminas	Realus įgyvendinimo terminas	Informacija apie įgyvendinimą
Parengti 2 pristatymai projekto tematika metiniuose Birdlife International partnerių susitikimuose	11/2021		
Parengti 3 pristatymai projekto tematika Buveinių bei Paukščių direktyvų ekspertų darbo grupės susitikimuose	10/2022		
Dalyvavimas 5 susitikimuose su LIFE ar kitų ES finansinių instrumentų projektus panašia tematika įgyvendinančių organizacijų atstovais	09/2022		2018 m. rugsėjo 20-21 d. LOD atstovai dalyvavo ir pristatė projektą Baltijos šalių LIFE projektų seminare Klaipėdoje
Suorganizuotas tarptautinis tarpžinybinis projekto seminaras	05/2022		

Veiklos įgyvendinimo 2018 m. apžvalga:

2018 m. rugsėjo 20-21 d. LOD atstovai dalyvavo ir pristatė projektą Baltijos šalių LIFE projektų seminare Klaipėdoje. Seminaro metu projektų vykdytojai iš Baltijos šalių pristatė vykstančius projektus, taip pat nemažai dėmesio renginio metu buvo skirta diskusijoms apie ES pridėtinę vertę bei After LIFE veiklas. Šios diskusijos metu buvo dalinamasi patirtimi bei išvaigomis, kurios svarbios rengiant After LIFE planus.

Antroji renginio diena buvo skirta išvykai į LIFE projektų teritorijas ir vienas iš aplankytų projektų buvo Baltijos aplinkos forumo meldinių nendrinukių apsaugai skirtas projektas LIFE Magni Ducatus Acrola LIFE15 NAT/LT/001024 „Meldinei nendrinukei tinkamų kertinių buveinių tinklo formavimas siekiant užtikrinti ilgalaikę jos apsaugą Lietuvoje“, kur dalyviai susipažino su granulių iš biomasės gamybos technologijomis bei vykdomais gamtovarkos darbais ir metodais.

E.4 Viešinimo medžiagos ir priemonių gamyba ir platinimas

Veiklos poveiklės:

E.4.1. Projekto viešinimui skirtos medžiagos gamyba;

E.4.2. Informacinių stendų įrengimas;

E.4.3. Video medžiagos parengimas ir išplatinimas ;

VĮ VIDAUS VANDENS
KELIŲ DIREKCIJA

E.4.4. Mobili fotoparoda apie mažųjų ir upinių žuvėdrų gyvenimą;

E.4.5. Vizualinės IT medžiagos apie žuvėdrų gyvenimą parengimas ir išplatınimas.

Viešinimo medžiaga – lankstinukas, edukacinė brošiūra ir kalendoriai - bus išplatinti projekto renginių metu. Svetainėje bus sukurta atskira rubrika, iš kurios bus galima parsisiųsti vizualinės IT medžiagos produktus – ekrano užsklandas, nuotraukas marškinėliams ir kitas patrauklias žuvėdrų gyvenimą atspindinčias nuotraukas. Partneriai taip pat numato išleisti reprezentacinę knygą apie žuvėdras, pirmą tokio pobūdžio leidinį Lietuvoje, bei parengti filmą apie žuvėdrų gyvenamąją aplinką ir apsaugos problemas. LOD įgyvendins kituose projektuose didelio pasisekimo sulaukusias veiklas – per Lietuvą keliaus mobili fotoparoda apie žuvėdras, o projekto svetainėje bus galima stebėti tiesioginę transliaciją iš žuvėdrų kolonijos. Kadangi projektas apima 11 teritorijų, skirtų upinių ir mažųjų žuvėdrų apsaugai visoje Lietuvoje, kiekvienoje teritorijoje atsiras informacinis stendas su detaliais teritorijų aprašymais, informacija apie projektą bei žuvėdrų apsaugos problemas.

Projekto pasiekimai bus apibendrinti ataskaitoje visuomenei (Layman ataskaita), kuri lietuvių ir anglų kalbomis pasirodys paskutiniais projekto įgyvendinimo metais.

Rezultatų produktai	Projekto paraiškoje numatytas įgyvendinimo terminas	Numatomas realus įgyvendinimo terminas	Informacija apie įgyvendinimą
Išleistas 2020 m. sieninis kalendorius	11/2019		
Projekto teritorijose įrengti 11 informacinių stendų	10/2020		
Pagaminti filmo apie projekte vykdomus darbus ir upines bei mažąsias žuvėdras 500 vnt. USB laikmenų	01/2022		
Išleistas 2021 m. sieninis kalendorius	11/2020		
Išleista projekto ataskaita visuomenei (Layman)	11/2022		
Išleistas projekto lankstinukas	11/2018	11/2018	Išleistas projekto lankstinukas
Išleistas 2019 m. sieninis kalendorius	12/2018	11/2018	Išleistas sieninis kalendorius
Išleistas 2022 m. sieninis kalendorius	11/2021		
Išleista reprezentacinė knyga apie upines ir mažąsias žuvėdras	01/2022		

Išleista edukacinė brošiūra	06/2020		
Sukurti IT vizualinės medžiagos produktai apie žuvėdras	02/2020		2018 m. gruodžio mėn. parengti interneto svetainės ir susijusių paslaugų sukūrimo paslaugų pirkimo dokumentai.

Rezultatų rodikliai	Įgyvendinimo terminas	Realus įgyvendinimo terminas	Informacija apie įgyvendinimą
Projekto interneto svetainėje atsisųntimui patalpinti IT vizualinės medžiagos produktai apie žuvėdras	11/2022		
Filmas apie projekte vykdomus darbus ir upines bei mažąsias žuvėdras 5 kartus ištransliuotas TV	10/2022		2018 m. gruodžio mėn. buvo parengti projekto viešinimo medžiagos sukūrimo ir sklaidos paslaugų pirkimo dokumentai.
Veikianti tiesioginė transliacija iš žuvėdrų kolonijos	05/2020		
Pagaminta mobili fotoparoda apie žuvėdras	02/2020		
Viešuose vietose (12) išeksponuota mobili fotoparoda apie žuvėdras	08/2022		

Veiklos įgyvendinimo 2018 m. apžvalga:

2018 m. spalio mėn. tiekėjų apklausos raštu būdu atliktas leidybos paslaugų pirkimas.

VĮ VIDAUS VANDENS
KELIŲ DIREKCIJA

2018 m. lapkričio mėn. buvo parengtas ir išleistas projekto lankstinukas ir 2019 m. sieninis kalendorius.

2018 m. gruodžio mėn. buvo parengti projekto interneto svetainės sukūrimo ir susijusių paslaugų, tokių kaip: projekto interneto svetainės talpinimo ir techninio aptarnavimo, reklaminių skydelių sukūrimo, IT produktų sukūrimo, projekto logotipo sukūrimo ir jo naudojimo aprašo sukūrimo, tiekėjų apklausos raštu būdu pirkimo dokumentai.

2018 m. gruodžio mėn. buvo parengti projekto viešinimo medžiagos sukūrimo ir sklaidos paslaugų pirkimo dokumentai. Pirkimas apima 3 projekto video klipų ir filmo apie Projekte vykdomus darbus ir upines bei mažąsias žuvėdras sukūrimo paslaugas bei filmo įrašymo į USB laikmenas paslaugas.

3.5. PROJEKTO ADMINISTRAVIMO VEIKLOS

Projekto administracinės veiklos apima bendrą projekto administravimą bei projekto veiklų priežiūrą ir tęstinumo užtikrinimą.

F.1 Projekto administravimas

Veiklos poveiklės:

- F.1.1. Projekto administravimas LOD;
- F.1.2. Projekto administravimas VVKD;
- F.1.3. Projekto administravimas NKRPD;
- F.1.4. Projekto administravimas EKO-STOMA.

Lietuvos ornitologų draugija - projekto pagrindinis paramos gavėjas, atsakingas ne tik už bendrą projekto koordinavimą, bet ir parengiamųjų, gamtosauginių, stebėsenos bei viešinimo veiklų įgyvendinimą. Organizacija taip pat yra atsakinga už komunikaciją su EASME, LIFE projektus administruojančia Europos Komisijos agentūra, bei vietiniais monitoringo ekspertais, projekto ataskaitų parengimą, monitoringo vizitų organizavimą bei veikloms vykdyti būtinų viešųjų pirkimų organizavimą. Prieš prasidedant veikloms, LOD su kiekvienu partneriu pasirašė partnerystės susitarimus, kuriuose apibrėžiami kiekvieno partnerio įsipareigojimai ir teisės.

Valstybės įmonė Vidaus vandens kelių direkcija projekte atsakinga už praktinės gamtosaugos darbus Nemuno upėje – naujų smėlio salų formavimą ir priežiūrą Nemuno laivybos kelyje, taip pat prisidės prie projekto pažangos ir poveikio stebėsenos, parengiamųjų ir viešinimo veiklų.

Nemuno kilpų regioninio parko direkcija projekte yra atsakinga už gamtotvarkinių veiklų vykdymą regioniniame parke, taip pat prisidės prie projekto pažangos ir poveikio stebėsenos, parengiamųjų ir viešinimo veiklų.

VĮ VIDAUS VANDENS
KELIŲ DIREKCIJA

UAB „EKO STOMA“ projekte yra atsakinga už grunto kasimo ir pylimo darbus Kalvių žvyro karjere, kartu su kitais partneriais prisidės prie projekto pažangos stebėsenos, parengiamųjų ir viešinimo veiklų.

Rezultatų produktai	Projekto paraiškoje numatytas įgyvendinimo terminas	Numatomas realus įgyvendinimo terminas	Informacija apie įgyvendinimą
Parengta ir pateikta galutinė projekto ataskaita	03/2023		
Pasirašytos projekto jungtinės veiklos sutartys (3) tarp Koordinuojančio paramos gavėjo ir Asocijuotų paramos gavėjų	09/2018	11/2018	Pasirašyti susitarimai tarp Koordinuojančio paramos gavėjo ir Asocijuotų partnerių dėl projekto įgyvendinimo
Parengta ir pateikta I projekto pažangos ataskaita	11/2019		
Parengta ir pateikta projekto vidurio laikotarpio ataskaita	01/2021		
Parengta ir pateikta II projekto pažangos ataskaita	04/2022		

Rezultatų rodikliai	Įgyvendinimo terminas	Realus įgyvendinimo terminas	Informacija apie įgyvendinimą
Įdarbinti LOD projekto administravimo funkcijas atliekantys darbuotojai	08/2018	07/2018	Įdarbintas projekto administracinis personalas
Įdarbinti visi projekto veiklų įgyvendinimui reikalingi darbuotojai	10/2018		

Veiklos įgyvendinimo 2018 m. apžvalga:

2018 m. spalio 12 d. pasirašytas Jungtinės veiklos ketinimų protokolą Dėl bendradarbiavimo, įgyvendinant Europos Sąjungos LIFE programos projektą „*Suinteresuotų institucijų pajėgumų pritaikymas gerinant upinių ir mažųjų žuvėdrų apsaugos būklę Lietuvoje*“,

VĮ VIDAUS VANDENS
KELIŲ DIREKCIJA

angl. "Adjustment of key stakeholders' capacity for improvement of Common and Little terns conservation status in Lithuania", Nr. LIFE17 NAT/LT/000545 tarp Lietuvos ornitologų draugijos – Koordinuojančio paramos gavėjo ir Nemuno kilpų regioninio parko direkcijos – Asocijuoto partnerio.

2018 m. lapkričio 05 d. pasirašyta Jungtinės veiklos sutartis Nr. LOD/181105/01/JVS-LIFE17 NAT/LT/000545 tarp Lietuvos ornitologų draugijos – Koordinuojančio paramos gavėjo ir UAB „EKO STOMA“ – Asocijuoto partnerio.

2018 m. lapkričio 29 d. pasirašyta Jungtinės veiklos sutartis Nr. LOD/181129/01/JVS-LIFE17 NAT/LT/000545 tarp Lietuvos ornitologų draugijos – Koordinuojančio paramos gavėjo ir VĮ Vidaus vandens kelių direkcijos – Asocijuoto partnerio.

2018 m. gruodžio 21 d. pasirašyta LIFE projekto bendrojo finansavimo sutartis Nr. LIFE17 NAT/LT/000545 tarp LR aplinkos ministerijos Aplinkos projektų valdymo agentūros ir Lietuvos ornitologų draugijos.

2018 m. liepos mėn. 2 d. įdarbintas Lietuvos ornitologų draugijos projekto administracinis personalas: projekto koordinatorė Justina Mažulė, projekto koordinatorės asistentė Ieva Junevičienė, projekto finansininkė Diana Chmelevskienė, taip pat sudarytos darbo sutartys su darbuotojais veiklų įgyvendinimui:

2018 m. liepos mėn. 2 d. – su projekto vyr. biologu-ekspertu Liutauru Raudonikiu;

2018 m. rugpjūčio mėn. 1 d. – su buveinių tvarkymo specialistais Gediminu Petkumi ir Armandu Naudžiumi;

2018 m. rugpjūčio mėn. 7 d. – su projekto GIS specialiste Vita Monkuviene;

2018 m. lapkričio mėn. 2 d. – su projekto ornitologu specialistu Mariumi Karlonu.

F.2 Projekto įgyvendinimo priežiūra ir tęstinumas

Veiklos poveiklės:

F.2.1. Projekto auditas

F.2.2. Projekto Priežiūros komitetų darbo organizavimas

F.2.3. After-LIFE apsaugos planas

Šią veiklą koordinuoja pagrindinis paramos gavėjas, Lietuvos ornitologų draugija. Nepriklausomą projekto priežiūrą atliks išorinė audito įmonė, kuri užtikrins išlaidų teisėtumą pagal galiojančias LIFE projektų taisykles. LOD taip organizuos Projekto stebėsenos komiteto posėdžius, kurie vyks kartą per metus (iš viso 5 susitikimai). Projekto tęstinumas bus detalai aprašytas After-LIFE plane, kuris apims 5 metų laikotarpį po projekto baigties (2023-2027).

Rezultatų produktai	Projekto paraiškoje numatytas įgyvendinimo terminas	Numatomas realus įgyvendinimo terminas	Informacija apie įgyvendinimą

VĮ VIDAUS VANDENS
KELIŲ DIREKCIJA

Parengtas After-LIFE planas (kaip dalis projekto galutinės ataskaitos)	03/2023		
Parengta galutinė audito ataskaita	01/2023		

Rezultatų rodikliai	Įgyvendinimo terminas	Realus įgyvendinimo terminas	Informacija apie įgyvendinimą
Įsteigtas projekto Priežiūros komitetas	02/2019		
Suorganizuoti 5 projekto Priežiūros komiteto narių posėdžiai	12/2022		
Projekto Priežiūros komiteto narių posėdžiuose patvirtintos 5 projekto veiklų įgyvendinimo, stebėsenos ataskaitos	12/2022		

